

BİREYLERİN MEDYA TERCİHLERİ İLE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE
ÜSTBİLİŞLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Ayşegül GACAL

Işık Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, 2013

Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı, 2018

Bu tez, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne Yüksek Lisans (MA) derecesi ile
sunulmuştur.

IŞIK ÜNİVERSİTESİ

2018

İŞIK UNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BİREYLERİN MEDYA TERCİHLERİ İLE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE ÜSTBİLİŞLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİ

AYŞEGÜL GACAL

ONAYLAYANLAR:

Prof.Dr. Feryal Çam Çelikel
(Tez Danışmanı)

İşık Üniversitesi

Yrd.Doç.Dr. Rukiye Hayran

İşık Üniversitesi

Doç.Dr. Özlem Sertel Berk

İstanbul Üniversitesi

ONAY TARİHİ: 10.01.2018

THE RELATIONSHIP BETWEEN PERSONALITY TRAITS, METACOGNITIONS AND MEDIA PREFERENCES

Abstract

Objective: The aim of this study was to investigate the relationship between the individuals' personality traits, metacognitions and the media (film/music) preferences.

Method: 416 participants (247 females, 169 males, with a mean age of $41,72 \pm 12,62$ years) were applied a Sociodemographic and Media Preferences Information Form, the Abbreviated Form of the Revised Eysenck Personality Questionnaire (EPQR-A), and the Metacognition Questionnaire-30 (MCQ-30).

Results: The participants' EPQR-A and MCQ-30 scores differed by age, education and gender. Regarding EPQR-A, female participants scored significantly higher on neuroticism and extraversion, and younger and more educated groups of participants on neuroticism and psychoticism. On MCQ-30, all subscale scores of males were found to be higher than females except for cognitive confidence and need to control thought. Participants with lower education levels had significantly higher scores on positive beliefs and cognitive confidence dimensions. In our study, participants with different media preferences differed significantly in terms of EPQR-A and MCQ-30 scores. Positive beliefs scores differed significantly among participants with different frequencies of watching films. All EPQR-A and MCQ-30 subscales differed significantly among participants who watched different types of films. The subscale of extraversion of EPQR-A and all subscales of MCQ-30, except uncontrollability and danger, differed significantly among participants who watched films with different purposes. Significant differences were observed among participants who listened to music at different frequencies, extraversion and psychoticism scores of EPQR-A and need to control thought subscale of MCQ-30, and among participants who listened different types of music, psychoticism on EPQR-A, and need to control thoughts on MCQ-30, among participants who

listened music with different purposes neuroticism and extraversion on EPQR-A and cognitive confidence on MCQ-30.

Conclusion: The relationships between personality traits, metacognitions and the individuals' media preferences were discussed in the light of literature.

Key words: Personality, metacognition, preferences, film, music

BİREYLERİN MEDYA TERCİHLERİ İLE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE ÜSTBİLİŞLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Özet

Amaç: Araştırmamızın amacı, kişilik özellikleri, üstbiliş ve medya (film/müzik) tercihleri arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Yöntem: 247'si kadın, 169'u erkek olmak üzere toplam 416 katılımcıya (yaş ortalaması 41,72±12,62) Sosyodemografik ve Medya Tercihleri Bilgi Formu, Eysenck Kişilik Anketi-Gözden Geçirilmiş Kısa Formu (EKA-GGK) ve Üstbiliş Ölçeği-30 (ÜBO-30) uygulanmıştır.

Bulgular: Farklı cinsiyet, yaş ve eğitim düzeyindeki katılımcılar EKA-GGK ve ÜBO-30 puanları bakımından farklılık göstermektedir. EKA-GGK nörotisizm ve dışa dönüklük puanları kadınlarda, nörotisizm ve psikotisizm puanları daha genç ve daha yüksek eğitilmiş gruplarda anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Erkeklerin ÜBO-30'dan bilişsel güven ve düşünceleri kontrol ihtiyacı hariç tüm alt ölçek puanları kadınlara oranla, lise ve altı eğitim düzeyindekilerin olumlu inançlar ve bilişsel güven hariç diğer alt boyutlardaki puanları yüksek eğitim grubundakilere oranla anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Çalışmamızda farklı medya tercihlerine sahip katılımcılar arasında EKA-GGK ve ÜBO-30 puanları bakımından anlamlı farklar gözlenmiştir. Farklı sıklıkta film izleyenler arasında tüm EKA-GGK ve ÜBO-30'dan olumlu inançlar puanları, farklı türlerde film izleyenler arasında tüm EKA-GGK ve ÜBO-30 puanları, farklı amaçlarla film izleyenler arasında EKA-GGK'dan dışa dönüklük, ÜBO-30'dan kontrol edilemezlik ve tehlike hariç tüm alt ölçek puanları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Farklı sıklıkta müzik dinleyenler arasında EKA-GGK'dan dışa dönüklük ve psikotisizm, ÜBO-30'dan düşünceleri kontrol ihtiyacı, farklı türlerde müzik dinleyenler arasında EKA-GGK'dan psikotisizm, ÜBO-30'dan düşünceleri kontrol ihtiyacı, farklı amaçlarla müzik dinleyenler arasında EKA-GGK'dan nörotisizm ve

dışadönüklük, ÜBO-30'dan bilişsel farkındalık puanları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Sonuç: Bulgularımız literatür eşliğinde incelenmiş, kişilik özellikleri ve üstbiliş düzeylerinin medya tercihleriyle olan ilişkisi tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kişilik özellikleri, üstbiliş, medya tercihleri, film, müzik

Teşekkür

Bu tez çalışması sırasında tüm bilgi ve birikimiyle bana her zaman yardımcı olan, geri kaldığım noktalarda bana desteğini sunan tez süpervizörüm saygıdeğer Prof. Dr. Feryal ÇAM ÇELİKEL'e,

Tüm eğitim ve meslek hayatımda bana değerli bilgileriyle katkıda bulunan hocalarım ve meslektaşlarıma,

İyi günde, kötü günde hayatın her anını birlikte paylaştığım sevgili arkadaşlarıma,

Bugün beni ben yapan, tüm özverisi ve sevgisiyle beni büyüten, hayata hazırlayan, her zaman sonsuz güven ve sevgi duyan, tek başıma ayaklarımın üstünde durmamı sağlayan çok sevgili annem Nilgün KIRALI'ya, babama ve tüm aileme,

Hayatıma tüm ışığıyla giren, tüm renkleri aydınlatan, kendimizi, hayatımızı ve tüm dünyayı tekrardan birlikte keşfettim sevgili hayat arkadaşım Ertan ŞENER'e,

Tüm içtenliğimle sevgilerimi, saygılarımı ve teşekkürlerimi iletirim.

İÇİNDEKİLER

Abstract	ii
Özet	iv
Teşekkürler	vi
İçindekiler	vii
Tablolar Listesi	x
Kısaltmalar Listesi	xiii

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	1
1.1.1. Araştırma Soruları.....	2
1.2. Kişilik.....	3
1.2.1. Kişilik Özellikleri.....	4
1.2.1.1. Nörotisizm.....	5
1.2.1.2. Dışa Dönüklük.....	5
1.2.1.3. Psikotisizm.....	5
1.3. Üstbiliş.....	5
1.3.1. Üstbiliş ve Kişilik Özellikleri.....	6
1.4. Medya Tercihleri.....	6

1.4.1. Medya Tercihleri ve Kişilik.....	8
1.4.1.1. Film Tercihleri ve Kişilik.....	8
1.4.1.2. Müzik Tercihleri ve Kişilik.....	9

BÖLÜM 2

2. YÖNTEM.....	11
2.1. İşlem ve Katılımcılar.....	11
2.2. Veri Toplama Araçları.....	12
2.2.1. Sosyodemografik ve Medya Tercihleri Bilgi Formu	12
2.2.2. Eysenck Kişilik Anketi Gözden Geçirilmiş Kısa Formu (EKA-GGK).....	12
(Eysenck Personality Questionnaire Revised-Abbreviated)	
2.2.3. Üstbilis Ölçeği-30 (ÜBO-30) (MCQ-30, The Metacognitions Questionnaire)..	13
2.3. Veri Analizi.....	13

BÖLÜM 3

3. BULGULAR.....	14
3.1. Örneklemin İncelenmesi.....	14
3.1.1. Sosyodemografik Özellikler.....	14
3.1.2. Medya Tercihleri.....	14
3.2. Kişilik Özellikleri ve Üstbilis Ölçeklerine Dair Tanımlayıcı İstatistikler.....	16
3.3. Korelasyon Analizleri.....	17
3.4. Sosyodemografik Özellikler, Medya Tercihleri, Kişilik Özellikleri ve Üstbilis Düzeylerinin İncelenmesi.....	19
3.4.1. Sosyodemografik Özellikler ve Medya Tercihleri Arasındaki İlişki.....	19

3.4.1.1. Sosyodemografik Özellikler ve Film İzleme Tercihleri Arasındaki İlişki.....	19
3.4.1.2. Sosyodemografik Özellikler ve Müzik Dinleme Tercihleri Arasındaki İlişki....	22
3.5. Ölçeklerin İncelenmesi.....	23
3.5.1. Ölçeklerin Normallik Dağılımlarının İncelenmesi.....	23
3.5.2. EKA-GGK Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyet, Eğitim Durumları ve	23
Yaş Gruplarına Göre İncelenmesi	
3.5.3. ÜBO-30 ve Alt Ölçekle Puanlarının Cinsiyet, Eğitim Durumları ve	24
Yaş Gruplarına Göre İncelenmesi	
3.6. Medya Tercihleri ile Kişilik Özellikleri ve Üstbilis Arasındaki İlişki Analizleri.....	26
3.6.1. Film İzleme Tercihleri ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki.....	26
3.6.2. Film İzleme Tercihleri ile Üstbilis Düzeyleri Arasındaki İlişki.....	29
3.6.3. Müzik Dinleme Tercihleri ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki.....	36
3.6.4. Müzik Dinleme Tercihleri ile Üstbilis Düzeyleri Arasındaki İlişki.....	40

BÖLÜM 4

4. TARTIŞMA ve SONUÇ.....	46
---------------------------	----

KAYNAKLAR

EKLER

EK-A: Bilgilendirilmiş ve Gönüllü Olur Formu

EK-B: Sosyodemografik ve Medya Tercihleri Bilgi Formu

EK-C: Eysenck Kişilik Anketi -Gözden Geçirilmiş Kısa Formu

EK-D: Üstbilis Ölçeği-30

ÖZGEÇMİŞ

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1. Katılımcıların Yaş, Cinsiyet ve Eğitim Özellikleri

Tablo 3.2. Film İzleme Tercihlerine Göre Sıklık Dağılımları

Tablo 3.3. Müzik Dinleme Tercihlerine Göre Sıklık Dağılımları

Tablo 3.4. Ölçeklerin Puan Ortalamaları ve Puan Aralıkları

Tablo 3.5. EKA-GGK Alt Ölçekleri, ÜBO-30 ve Alt Ölçekleri ile Yaş Arasındaki Korelasyon Analizi

Tablo 3.6. Katılımcıların Film İzleme Tercihleri

Tablo 3.7. Katılımcıların Müzik Dinleme Tercihleri

Tablo 3.8. Ölçeklerin Normallik Testi Sonuçları

Tablo 3.9. EKA-GGK Alt Ölçek Puanlarının Sosyodemografik Verilere Göre İncelenmesi

Tablo 3.10. ÜBO-30 Ve Alt Ölçeklerinin Sosyodemografik Verilere Göre İncelenmesi

Tablo 3.11. Film İzleme Sıklığına Göre EKA-GGK Alt Ölçek Puanları

Tablo 3.12. Film İzleme Sıklığına Göre EKA-GGK Alt Ölçek Puanlarına Dair Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

Tablo 3.13. Film Türlerine Göre EKA-GGK Alt Ölçek Puanları

Tablo 3.14. Film Türlerine Göre EKA-GGK Alt Ölçek Puanlarına Dair Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

Tablo 3.15. Film İzleme Amacına Göre EKA-GGK Alt Ölçek Puanları

Tablo 3.16. Film İzleme Amacına Göre EKA-GGK Alt Ölçek Puanlarına Dair Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

Tablo 3.17. Film İzleme Sıklığına Göre ÜBO-30 ve Alt Ölçek Puanları

Tablo 3.18. Film İzleme Sıklığına Göre ÜBO-30 ve Alt Ölçek Puanlarına Dair Çoklu Karşılaştırma Testi Sonucu

Tablo 3.19. Film Türlerine Göre ÜBO-30 ve Alt Ölçek Puanları

Tablo 3.20. Film Türlerine Göre ÜBO-30 ve Alt Ölçek Puanlarına Dair Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

Tablo 3.21. Film İzleme Amacı na Göre ÜBO-30 ve Alt Ölçek Puanları

Tablo 3.22. Film İzleme Amacı na Göre ÜBO-30 ve Alt Ölçek Puanlarına Dair Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

Tablo 3.23. Müzik Dinleme Sıklığına Göre EKA-GGK Alt Ölçek Puanları

Tablo 3.24. Müzik Dinleme Sıklığına Göre EKA-GGK Alt Ölçek Puanlarına Dair Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

Tablo 3.25. Müzik Türlerine Göre EKA-GGK Alt Ölçek Puanları

Tablo 3.26. Müzik Türlerine Göre EKA-GGK Alt Ölçek Puanlarına Dair Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

Tablo 3.27. Müzik Dinleme Amacı İle EKA-GGK Alt Ölçek Puanları

Tablo 3.28. Müzik Dinleme Amacına Göre EKA-GGK Alt Ölçek Puanlarına Dair Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

Tablo 3.29. M¼zik Dinleme Sıklığına Göre ÜBO-30 ve Alt Ölçek Puanları

Tablo 3.30. M¼zik Dinleme Sıklığına Göre ÜBO-30 ve Alt Ölçek Puanlarına Dair Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

Tablo 3.31. M¼zik Türlerine Göre ÜBO-30 ve Alt Ölçek Puanları

Tablo 3.32. M¼zik Türlerine Göre ÜBO-30 ve Alt Ölçek Puanlarına Dair Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

Tablo 3.33. M¼zik Dinleme Amacına Göre ÜBO-30 ve Alt Ölçek Puanları

Tablo 3.34. M¼zik Dinleme Amacına Göre ÜBO-30 ve Alt Ölçek Puanlarına Dair Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

KISALTMALAR LİSTESİ

EKA-GGK: Eysenck Kişilik Anketi-Gözden Geçirilmiş Kısa Formu

ÜBO-30: Üstbiliş Ölçeği-30

SPSS: Statistical Package for Social Science

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Amacı

Psikoloji biliminin merakla incelediği, üzerinde çokça kuramlar ortaya atılan alanlarından biri olan kişilik, bireylerin duygu, düşünce ve davranışlarını doğrudan etkileyen bir etkidir. Yaşamlarımızın her anını olumlu ya da olumsuz yönden etkileyen kişilik faktörü hemen her konuda zevklerimizde, tercihlerimizde, isteklerimizde, çevremizi, diğer bireyleri ve kendimizi algılamamızda, özetle hemen her konudaki bilinç ya da bilinç dışı süreçlerimizde rol oynar.

Geçmişten günümüze gelen ve bununla birlikte medya üretim endüstrisinin gelişmesiyle birlikte ortaya çıkan medya türleri bulunmaktadır. Bunlardan bazıları, film, müzik, konser, tiyatro, kitap okuma gibi etkinliklerdir. Günümüz dünyasında bireyler çeşitli nedenlerle çeşitli medya ürünlerini tercih ederler ve kullanırlar. Psikolojik süreçler hakkındaki kapsamlı bilgilere rağmen medya tercihleri üzerine bu süreçler bakımından yürütülen çalışma sayısı fazla değildir (McCown, Keiser, Mulhearn, Williamson, 1997). Bunun nedeni, geçmişte yapılan çalışmaların Gestalt psikolojisi, temel fizyolojik psikoloji ve edimsel davranışçılık gibi bireysel farklılıkları görmezden gelme eğiliminde olma ile açıklanabilir (akt, McCown ve ark., 1997). Kişilik özellikleri ve medya tercihleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalarda medya tercihlerini etkileyen bir neden olarak kişilik görülmekte ve bireylerin kişisel özelliklerine bağlı olarak farklı medya seçimleri yaptıkları ileri sürülmektedir (Arnett, 1995). Bu araştırmalarla birlikte bir takım sorular da ortaya atılmaktadır. Bunlardan biri kişilik kuramının, genellikle medya kullanımı ve muhtemelen medya kullanım davranışlarıyla ilgili beklentilere aracılık edeceği düşünülen tutum ve inançlar bağlamındadır (Weaver, 1991). Kişilik faktörlerinin medya tercihlerini doğrudan etkileyip etkilemediği ya da bu kişilik etkisinin dolaylı olup olmadığı ve bir bireyin medyaya karşı yönelimini şekillendiren faktörlerin neler olduğu tartışma konusudur. Örneğin, müzik dinleyicileri, belirli kişilik özelliklerine ve zevklerine hitap eden müziği seçer ya da belirli

türdeki müzikleri o müzikteki konu ve/veya ihtiyaçlarına sahip olmaları nedeniyle tercih ederler (Schwartz&Fouts, 2003).

Üstbiliş ve medya tercihleri arasındaki ilişkiye dair literatürde henüz bilimsel bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda çalışmamız bu konu hakkındaki ilk çalışmalardan olacaktır. Bireylerin tercihlerini yaparken bu tercihleri hangi üstbiliş düzeyinde yaptığı, bir başka deyişle bu tercihleri yaparken ne amaçla yaptığının farkında olup olmadığı tartışılmalıdır.

Bireyler bir medya tercihi yaparken, bunu üstbiliş düzeyinde gerçekleştirip gerçekleştirilmediği bu araştırmadaki ortaya atılan bir diğer sorudur. Araştırmamızda bireylerin üstbiliş düzeyleri ile medya tercihleri arasında bir ilişki olup olmadığı incelenmektedir.

Bu çalışmada bireylerin kişilik özellikleri (psikotisizm, nörotisizm, dışa dönüklük) ve üstbiliş düzeylerinin (olumlu inançlar, kontrol edilemezlik ve tehlike, bilişsel güven, düşünceleri kontrol ihtiyacı, bilişsel farkındalık alt boyutları ile) medya tercihlerine göre değişip değişmediği (izlenen ve dinlenen film ve müzik türleri, izleme ve dinleme sıklıkları ve tercih nedenleri) araştırılmaktadır.

1.1.1. Araştırma Soruları

1- Bireylerin kişilik özelliklerinin (psikotisizm, nörotisizm, dışa dönüklük) medya tercihlerine göre değişmekte midir?

- Farklı tür, sıklık ve amaçla film tercihleri yapan bireyler arasında kişilik özellikleri (psikotisizm, nörotisizm, dışa dönüklük) bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark var mıdır?
- Farklı tür, sıklık ve amaçla müzik tercihleri yapan bireyler arasında kişilik özellikleri (psikotisizm, nörotisizm, dışa dönüklük) bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark var mıdır?

2- Bireylerin üstbilişleri (olumlu inançlar, kontrol edilemezlik ve tehlike, bilişsel güven, düşünceleri kontrol ihtiyacı, bilişsel farkındalık) medya tercihlerine göre değişmekte midir?

- Bireylerin üstbiliş düzeyleri ve alt boyutları (olumlu inançlar, kontrol edilemezlik ve tehlike, bilişsel güven, düşünceleri kontrol ihtiyacı, bilişsel farkındalık) bakımından farklı film türü, sıklığı ve izleme nedenine sahip olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark var mıdır?
- Bireylerin üstbiliş düzeyleri ve alt boyutları (olumlu inançlar, kontrol edilemezlik ve tehlike, bilişsel güven, düşünceleri kontrol ihtiyacı, bilişsel farkındalık) bakımından farklı müzik türü, sıklığı ve izleme nedenine sahip olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark var mıdır?

3- Kişilik özellikleri ve üstbiliş düzeyi farklı yaş, cinsiyet, eğitim gruplarına göre farklılaşmakta mıdır?

1.2. Kişilik

Bireyin kendine has kişiliğini ve ilişkili özelliklerini bilmek ve bunları anlamak her zaman ilgi çekici olmuştur. Kişiliğin tanımı; yaşanan ana bağlı olmayarak süreklilik arz eden, sosyal çevre ya da biyolojik faktörlerle isimlendirilemeyen ve kişinin duygu, düşünce ve davranışlarında meydana gelen psikolojik tepkilerindeki değişiklikler ya da özellikler olarak yapılabilir (Berens, 1999). Kişilik çoğu teoriyene göre, bireyin zihinsel, sosyal, duygusal ve fiziksel her şeyini kapsamaktadır (Ewen, 2009).

Psikanalizin öncüsü Freud'un kuramına göre bireyin ilk beş yaşındaki gelişiminin, bireyin ilerideki yetişkin kişilik fonksiyonlarında rol aldığını ve bireyin erken yaşındaki cinsel dürtülerinin yine bireyin yetişkinlik dönemindeki psiko-sosyal çatışmalarının gelişiminde etkili olacağı savunulmuştur (Simanowitz, 2008). Freud cinsel dürtü gelişiminde etkili olan faktörleri biyolojik gelişme, sosyal ve çevresel yapı olarak belirtmiş ve oral, anal, fallik, latent ve genital olarak dönemlere ayırdığı psikoseksüel gelişimi tanımlamıştır (Simanowitz, 2008). Horney, Fromm ve Sullivan gibi teorisyenler Freud'un ortaya koyduğu cinsel dürtü teorisini reddederek sosyal oryantasyon teorisi üzerinde çalışmalar yapmışlardır (Leary, 1957). Fromm, buna bağlı olarak kişilik teorisini iki mekanizma üzerine kurmuştur. Bunlar nevrotik mekanizma (mazoşizm, sadizm, yıkıcılık ve otomatik uygunluk) ve karakter tipidir (kabullenici, istifci, tüketici, sömürücü ve üretici) (Simanowitz, 2008). Leary (1957)'ye göre Erikson bireyin gelişiminin yaşamı boyunca sürdüğünü öne sürmüştü ve kişilik gelişimini somatik, ego ve toplumsal düzeyde ele almıştır.

Kişilikle ilişkili birçok kuram vardır ve bu kuramların biri de özellik yaklaşımıdır. Buna göre kişilik, bireyi tanımlayan özellikler ve bireyin eğilimlerinin kümesinden oluşturmaktadır (Scherbaum, 2003). Bu yaklaşımdaki kişilik kuramından farklı olarak Jung, kişilikte tipolojinin de bir etkisinin olduğunu belirtmiştir. Buna göre Jung, tipolojiden, içedönük ve dışa dönük tanımlarını ortaya koyarak kişilikte boyutsal özelliğe yöneltici tanımlar geliştirmiştir (Farmer, 2002). Birçok kişilik kuramcısı tarafından, Eysenck başta olmak üzere, bu özellikler değiştirilerek kullanılmış ve kişilik değerlendirmeleri tipolojiden boyutsal özelliklere geçilmesine temel atılmıştır (Farmer, 2002). Özellik kuramına göre bireyin sahip olduğu özellikler kişiliği belirler. Buna göre bireyin temel özellikleri bilinirse, kişiliği de bilinebilir (akt. Kubat, 2010).

Özellik kuramından yola çıkılarak birçok kişilik değerlendirme aracı geliştirilmiştir. Buna göre amaca en uygun özellikler kümelenebilir (akt. Kubat, 2010). Cattell, daha önce bireyin ayırıcı davranışlarını belirlediği yaklaşık 18000 kelimedenden oluşan bir listeye uyguladığı faktör analiziyle 16 adet kişilik faktörü elde etmiştir (sıcakkanlılık, problem çözme, canlılık, kurallara bağlılık, strese dayanıklılık, girişkenlik, baskınlık, duyarlılık, ihtiyatlılık, soyut düşünme, kendini sorgulama, değişimlere açıklık, mükemmeliyetçilik, kendine yeterlik, gerginlik, ketumluk) (akt. Kubat, 2010). Daha sonra bu özellik yaklaşımından yola çıkarak Beş Faktör Modeli oluşturulmuştur. Buna göre Cattell'in 16 faktörü gerçekte beş faktör ile açıklanabilmektedir (dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, duygusal denge, yeniliklere açık olma). Ve bu model diğer çalışmalarca desteklenmiştir (akt. Kubat, 2010). Yapılan bu çalışmalara ilaveten Eysenck üç faktör daha ortaya koymuş ve bunları dışadönüklük, nörotisizm ve psikotisizm olarak tanımlamıştır (akt. Kubat, 2010).

Bu araştırmada Eysenck'in ortaya koyduğu üç boyutlu kişilik özellikleri kuramı üzerinden çalışmamız yürütülmüştür.

1.2.1. Kişilik Özellikleri

Bireylerin duygu, düşünce, olayları algılayış biçimleri ve bu olaylara karşı verdiği tepkiler birbirinden farklı olabilir. Bu farklılığın açıklayıcılarından biri de kişilik özellikleridir (Durna, 2005). Kişilik; temel yapısını ortaya koyan çeşitli modellerin evrensel ve kapsamlı olarak hesaplanmasıyla geliştirilmiştir ve Eysenck'in kişilik modeli bunlardan biridir (Hall, 2005). Bu model, kapsamlı olarak savunulan kişilik özelliklerinin tipolojisini sunmakta ve insanlığın en temel unsurlarını temsil etmektedir (Eysenck, 1975). Önceleri Eysenck'in

teorisinde boyutlar nörotisizm ve dışadönüklük iken, daha sonraları psikotisizm boyutu da kurama eklenmiştir. Bu kurama göre tanımlanan her ayırıcı kişilik özelliğinin belli davranış ve duygularla ilişkili olduğu ortaya konmuştur. Bu ayırıcı kişilik özellikleri Eysenck'e göre birbirinden bağımsız boyutlar olarak belirtilmiştir (Lewis, 2002).

1.2.1.1. Nörotisizm

Nörotisizm boyutuna göre, bu boyut türünden yüksek puan almanın duygusal istikrar veya aşırı tepkiselliğe gösterge olduğu ve bu puan türünden yüksek puan alan bireylerin depresyon, korku, kaygı, düşük benlik saygısı, duygusal ve mantık dışı davranışlar temsiline ilişkin yönelimi olduğu bulunmuştur (Eysenck, 1975).

1.2.1.2. Dışa Dönüklük

Dışa dönüklük boyutu sosyalliği ve dürtüsellliği temsil etmektedir. Dışa dönüklük boyutundan yüksek puan alan bireylerin, insanlarla iletişimi seven, sosyal, girişken ve insanlarla olmayı yalnız olmaya tercih eden, birçok arkadaşına sahip olan, şakadan hoşlanan bireyler olduğu belirtilmiştir. Bu boyutun aynı zamanda bağdaştırıldığı kişilik özellikleri dürtüsellik ve kontrolsüz duygulardır (Eysenck, 1975).

1.2.1.3. Psikotisizm

Eysenck'e göre psikotisizm boyutunun ilişkili olduğu özellikler ise soğuk, mesafeli, saldırgan, güvensiz, duygusuz, tuhaf ve empati kuramama, suçluluk ve diğer insanlara karşı duyarsızlık gibi kişilik özelliklerinden oluşmaktadır (Eysenck, 1975)..

1.3. Üstbilis

Üstbilis (metacognition), kavram olarak bireyin genel anlamda düşünme hakkındaki bilişsel faaliyetleri olarak tanımlanabilir. İnsan zihni hakkında daha kapsayıcı bir model üretebilme amacıyla, üstbilis kavramı; bireyin kendi düşünceleri hakkındaki düşünce ve bilişlerin nasıl oluştuğunu inceler (Karakelle & Savaş, 2010). Üstbilis; bireylerin değişik bilişsel görevleri, bunların niteliği ve değişik görevlerin çözümüne ulaştırabilecek çeşitli yolları ve bireyin bilişsel aktivitelerinin izlenmesi ve düzenlenmesi için gerekli bilgi ve beceriyi de içermektedir (akt. Batteson, 2014). Yine üstbilis, bireylerin bilişlerinden ve bunları planlamak, organize etmek ve gözlemleyebilmek için uyguladıkları stratejilerden oluşmaktadır (Chiaburu, 2015). Üstbilis farklı konularda yordayıcı olabilmektedir. Bunlar

eğitimle ilgili olabileceği gibi, sonuç elde etme, farklı görevlerde olumlu sonuç alma ve aktarımlarda yordayıcı olabilmektedir (Chiaburu, 2015).

Biliş ve üstbiliş arasındaki fark, stbilişte bilişin farkındalığı ve farklı durumlara göre uygun bir biçimde kullanılabilmesi olarak adlandırılabilir (Uçkun, 2012). Bir başka görüşe göre ise, biliş bir görevi ortaya koymak veya sorunu zezebilmek için gerekli olan bilgi; üstbiliş ise bir sorun ya da göreve yönelik üzümlerin nasıl ortaya konulduğunun anlaşılması için gerekli olan bilgi olarak tanımlanmıştır (akt. Uçkun, 2012). Bellek süreçleri ve bireyin kendi öğrenme stratejileri üzerindeki kontrolü olarak tanımlanabilen üstbiliş kavramı, akıl yürütme, kavrama, problem zme, öğrenme gibi bilişsel süreçleri kontrol etmek, izlemek ve düzenlemek için kullanılmaktadır (akt. Uçkun, 2012). Buna göre birey en etkili performansını bu bilişsel bilgisini kullanarak ortaya koyabilmektedir. Brown'a göre üstbilişin iki temel ögesi vardır. Bunlar bilişin düzenlenmesi ve biliş hakkındaki bilgidir (Uçkun, 2012).

1.3.1. Üstbiliş ve Kişilik zellikleri

Üstbilişin çeşitli pozitif sonuçlarını anlama alanındaki ilerlemeye rağmen, üstbilişin öngörücülerini anlama konusu detaylı incelenmesi kısıtlıdır. Yapılan çalışmalara göre üstbilişin kişilik özelliklerinden dışadönüklük ve öz-denetimle ilişkili olduğu tartışılmıştır (Chiaburu, 2015). Buna göre uyumlu ve öz-denetimli olan bireylerin, öğrenme veya çalışma stratejilerini planlama ve yeterince düşünme olasılıkları daha yüksek olacaktır. Bu bireyler etkinlik üzerine odaklandıklarında, stbilince girerek uygun olmayan stratejileri azaltmaya yönelik dikkatlerini de ynlendireceklerdir (akt. Chiaburu, 2015). Sosyal ilgi tarafından motive edilen dışadönükler ise olumlu etkilere odaklanacak, öğrenme bağlamında ya da bir görevde geriye dşebileme olasılıklarıyla uğraşırken muhtemelen esnek olacaklardır. Dolayısıyla stbilişle meşgul olma ihtimali daha yüksek olabilecektir (Chiaburu, 2015).

1.4. Medya Tercihleri

Bireyler, içeriğini gördükleri, duydukları veya okudukları medya türünü seçmektedir. Bu seçim birçok çeşitli özellikle ilişkili olabilmektedir. Bu seçime dair özellikler medyanın hızı, uyarı düzeyi, tema ya da karakter özellikleriyle ilişkili olabilir. Araştırmacılar bu alanda, medya seçim nedenleriyle ilgili çalışmalar yapmaya ilgi duymaktadır (Hall, 2005).

Bu konunun araştırıldığı ana başlıklardan biri de medyanın kullanım işlevi ve tatmin yaklaşımıdır (Blumler & Katz, 1974). Bu yaklaşım, medya kullanıcısının, kitle iletişim araçlarını kullanım amaçlarını, bu kullanım ihtiyaçları ile nasıl tatmin edebileceğine ilişkin

beklentilerin yanı sıra kişiye has psikolojik ve sosyal ihtiyaç konularını da inceler. Bu ihtiyaçlar ve beklentiler, farklı medya kullanım biçimlerine katkıda bulunur (Hall, 2005).

Bu yaklaşım, izleyicilerin kitlesel medyayı, yalnızlık, kontrol odaklılığı gibi psikolojik değişkenler ve bilişsel duyulan gereksinim ve aktivasyonla, utangaçlık ve sansasyon ihtiyacı da dahil olmak üzere kişilik veya mizaç faktörlerinden yola çıkarak, birçok farklı değişkenin araştırılmasına yol göstermiştir (akt. Hall, 2005). Yapılan çalışmalar bazı medya türlerine maruz kalma ile ilişkili faktörleri araştırarak, medyanın toplumdaki rollerini anlamaya katkıda bulunur. Bu analizler kişiliğin bireylerin medya kullanım biçimlerini etkileme şekillerinin devam eden araştırmasına katkı sağlamıştır (Hall, 2005).

Chausson (2010)'a göre bireylerin medya tercihleri hakkında yapılan çalışmalarda cinsiyet de rol almaktadır. İki cinsiyette de, çeşitli film türlerinin farklı duygulanım tepkileri ortaya çıkardığı saptanmıştır. Yaygın cinsiyetçi stereotipik anlayışa göre tercihlerle gerçek bireylerin tercihlerinin birbirini karşıladığı görülmüştür (akt. Chausson, 2010). Buna göre erkek bireyler aksiyon/macera türlerini tercih ederken, kadınlar romantizm/dram türlerini tercih etmektedirler. Cinsiyet farkından dolayı oluşan beklentileri açıklamak amacıyla iki boyutlu kavramsallaştırma yapılmıştır. Bunların ilki, genellikle kadınlarla ilişkili topluluk ikincisi, erkeklerle sıklıkla ilişkili organizasyondur. Topluluksal mı yoksa organizasyona dayalı olduğuna bağlı olarak, her medya türünde temalar ağırlıklı olarak cinsiyetçi yönden ayrılırlar. Yapılan çalışmalara göre medyadaki karakterler ile sosyal paylaşımında cinsiyetin önemi vurgulanmıştır. Buna göre bireyler kendileriyle aynı cinsiyete sahip medya karakterlerine daha yoğun duygularla ve daha güçlü tepkilerle ilişki kurmuştur. Olası bir başka açıklama ise yaşam boyunca oldukça sabit kalan ortalama kişilik seviyelerinde cinsiyet farklılıkları olduğudur. Örneğin komedi, aksiyon ve romantizm türlerini tercih konusunda cinsiyet ve kişilik özelliklerinden açıklık arasında önemli etkileşimler kaydedilmiştir (Chausson, 2010).

1.4.1. Medya Tercihleri ve Kişilik

Kişilik özelliklerinin bireylerin medya tercihleriyle ilişkili olduğu çeşitli çalışmalarla ortaya konulmuştur (akt. Hall, 2005). Wober (1986) (akt. Weaver, 1991), bireylerin temel özellikleri ile ilgili iyi bir açıklama yapılmadan bireylerin kitlesel iletişim araçlarıyla olan ilişkisinin açıklanamayacağını, bu yüzden de medya araştırmalarında bireylerin kişilik özelliklerinin bu araştırmalara dahil edilmesi gerekliliğini vurgulamıştır. Buna rağmen günümüz bilimsel araştırmalarında bu konunun yeterli düzeyde incelenmediği; ancak

bireylerin kişilik özelliklerinin, kitle iletişim yöntemleri açısından aracı (mediator) bir etkisinin olduğu tartışılmıştır (Weaver, 1991). Buna göre bireylerin baskın kişilik özelliklerinin medyanın tüketimi ve içerik seçimiyle ilişkili olduğu ileri sürülmektedir (Weaver, 1991). Bu ilişki dikkate alındığında; dışa dönük bireylerin sosyalleşmenin, sosyal adaptasyonun kabul ve değer gördüğü medya içeriklerini, nörotiklerin kaygılarını yönetmeye yardımcı olabilecek içeriğe sahip olan medya içeriklerini, psikotizm alanında yükselen bireylerin ise aykırı, isyankar içerikli medyaları tercih edebilecekleri öne sürülmüştür. Bu beklentiyle uyumlu son araştırmalar, kişilik özelliklerinin medya içeriği tercihlerinin önemli araçları olabileceğini düşündürmektedir (Weaver, 1991).

1.4.1.1. Film Tercihleri ve Kişilik

Bireylerin cinsiyetlerinin de kişilik özellikleri üzerinde etkisi olduğu savunulmuştur. Buna göre kadınların nörotizm ve anlaşılabilirlik özelliklerinden aldıkları puanlar erkeklere oranla yüksektir. Açıklık boyutunda yüksek puan alan bireyler romantik filmlerden çok komedi ve fantezi filmleri tercih etmektedirler. Özdenetim boyutundaki bireyler, aksiyon ve romantik filmleri tercih ederlerken, nörotik bireyler de romantik film türünü tercih etmektedirler (Chausson, 2010).

Weaver (1991), yaptığı çalışmada şiddet filmlerinin etkisinin katılımcıların cinsiyetlerine ve psikotizm düzeylerine göre değişiklik gösterdiğini, bu nedenle psikotizm puanları yüksek olan erkeklerin en fazla etkileneceğini ileri sürmüştür.

Yapılan çalışmalarda incelenen üç kişilik tipinden nevroitiklik diğer kişilik özelliklerine oranla en belirgin sonuçları vermiştir. Örneğin, yüksek nörotizm puanlı bireyler (endişeli, duygusal ve sosyal açıdan yalıtılmış bireyler), komedi ve aksiyon/macera türlerinden uzak dururken, tercihlerini daha çokbilgi/haber televizyon programları yönünde kullanmışlardır (Weaver, 1990).

Kişilik özelliklerinden psikotizmde yüksek puan alanlar (dürtüsel, uyumsuz ve olumsuz bireyler) korku filmlerini güçlü şekilde tercih ederken, komedi ve romantizm medya içeriklerine ilgisiz gibi görünmüşlerdir. Düşük ve yüksek psikotizm puanları arasındaki ayırım, yüksek puan alan bireylerin trajedi filmlerini tercih etmeleriyle ortaya çıkmıştır (Weaver, 1990). Aynı çalışmada dışa dönüklük kişilik özelliği ile bireylerin komedi ve macera filmlerine olan ilgisi arasında çok zayıf ilişki bulunmuş olsa da sonraki yapılan analizlerde anlamlı düzeylere ulaşamayıp önemsiz bulunmuştur (Weaver, 1991).

1.4.1.2. Müzik Tercihleri ve Kişilik

Bireylerin kişilik özellikleri ile müzik tercihleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar literatürde mevcuttur. Yapılan bu çalışmalar belirli kişilik özelliklerinin belirli müzik türlerini dinlemeyle ve dinleme alışkanlıklarıyla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur.

Bireylerin müzik tercihlerinin farklı boyutları arasındaki ilişkiler, örneğin kişilik özellikleri bireylerin müziği kullanma biçimini, diğer bir deyişle neden ve nasıl dinleyeceğini belirleyebileceğini göstermektedir.

Dunn, Ruyter ve Bouwhuis (2011)'in araştırmasında katılımcıların müzik tercihlerinin, dinleme davranışıyla ilişkili olduğu, nörotisizm ile klasik müzik tercihi arasında ve deneyime açıklık ile jaz müziği tercihleri arasında güçlü ve pozitif bir ilişki olduğu ileri sürülmüştür. Örneğin açıklık ve öz-denetim kişilik özellikleri, dışa dönüklük ve anlaşılabilirliğin tersine dans/elektronik müzik tercihiyle pozitif yönde ilişkili çıkmıştır (akt. Carlson, Saari, Burger & Toiviainen, 2017). Dans müziği tercihinin nörotisizm ile, jazz müzik tercihinin açıklıkla pozitif yönde ilişkili, öz-denetimlilik ile jazz müzik tercihinin negatif yönden ilişkili olduğu, rock müzik tercihinin açıklıkla ve dışa dönüklükle negatif yönde ilişkili olduğu ortaya konmuştur (Carlson ve ark., 2017).

Müzik tercihlerinde bireylerin günlük yaşamda neden müzik dinlediği sorusu, müziğin tüm insanlık kültürünün her yerinden bir görünümü olması ve özellikle de duygu düzenleme ve başatma gibi geniş psikolojik işlevlerle ilişkili olması bakımından önemli bir sorudur. Araştırmacılar çoğunlukla farklı biçim ve içeriklerden olan müziğin insanlarda güçlü duygusal tepkiler uyandırabileceğini sık sık vurgulamışlardır (Chamorro-Premuzic & Furnham, 2007). Müziğin kullanımlarına ilişkin güncel psikolojik ve ampirik araştırmalar, bireylerin, özellikle de gençlerin, izlenim yönetimi amacıyla müzik kullandıklarını, yani başkalarına dışsal bir imaj yaratma amacı olduğunu göstermektedir. Böylelikle müzik, grup içi tercih ve iç sınırlılık kurarak bireylerin kimlik duygularını pekiştirmesine yardımcı olabilmektedir (akt. Chamorro-Premuzic & Furnham, 2007). Deneyime açıklık kişilik boyutu yüksek olan kişiler, iyimser/konvansiyonel müziğe karşı yansıtıcı/karmaşık eğilimi tercih etme eğilimindeyse, müziği duygusal yollardan ziyade akılcı/entelektüel olarak kullanmalarını beklenilebilir. Bu farklılıklar, klasik veya jazz müziği tercihlerinde fark edilebilir. Çünkü bu türler duyguları ortaya çıkarmak için değil, karmaşıklıkları, özellikle

entelektüel olarak teşvik edici deneyimler arayanlarda, genellikle pop, rock veya elektronik müzik etkisi altında kalan genç nesiller arasında tercih edilebilir (Chamorro-Premuzic & Furnham, 2007).

BÖLÜM 2

YÖNTEM

2.1. İşlem ve Katılımcılar

Yürütülen çalışmada, bireylerin medya tercihleri ile kişilik özellikleri ve üstbilişleri arasındaki ilişkiyi araştırma amacıyla çeşitli form ve ölçekler kullanılmıştır. Araştırmanın online olarak yürütülmesi istenmiş ve araştırma verilerinin toplanması internet üzerindeki çeşitli sosyal forumlar ve e-posta listeleri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanması aşamasında öncelikle katılımcılara Bilgilendirmiş ve Gönüllü Olur Formu (EK-A) verilmiştir. Buna göre katılımcılar araştırma hakkında bilgilendirilmiş ve araştırma sorularının son bir yıl içerisindeki tercihlerini dikkate alarak cevaplandırması istenmiştir. Katılım onayının alınabilmesi için, formun sonunda şartların okunduğuna ve kabul edildiğine dair bölüm doldurulması istenmiş ve katılımcının araştırmaya devam edebilmesi sağlanmıştır. Ayrıca çalışmaya katılımın gerçek kişiler tarafından gerçekleştirildiği ve verilen cevapların okunarak cevaplandırılıp cevaplandırılmadığının testi için, genel geçer ve yanlış cevaplandırılması mümkün olmayan tuzak soru eklemesi yapılmıştır (EK-B, soru 4'te, yılın dördüncü ayı sorulmuştur). Buna göre, tuzak soruya yanlış cevap verenlerin verileri araştırma dışı bırakılması kararlaştırılmıştır. Böylece onam kısmının doldurulması ve tuzak sorunun cevaplanmasıyla, ikili bir katılıma devam karar sistemi kullanılmıştır. Bu tuzak soruya yanlış cevap veren bir katılımcı olmaması nedeniyle araştırma dışı bırakılan bir cevap formu bulunmamaktadır.

Araştırmada yaklaşık 300 erişkine ulaşılması hedeflenmiş, sonuçta ulaşılan sayı 419 olmuştur (n=416). Bu katılımcıların %59'u kadın (n=247), ve %41'i erkektir (n=169).

Bu çalışmada katılımcıların, sosyodemografik bilgilerinin alınması ve medya tercihleri hakkında veri elde edilebilmesi için Sosyodemografik ve Medya Tercihleri Bilgi Formu; kişilik özelliklerinin belirlenebilmesi için Eysenck Kişilik Anketi-Gözden Geçirilmiş Kısa

Formu (EKA-GGK) ve üstbilişleri hakkında bilgi edinebilmek için ise Üstbiliş Ölçeği-30 kullanılmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.1. Sosyodemografik ve Medya Tercihleri Bilgi Formu (EK-B)

Bu formla birlikte katılımcıların yaş, cinsiyet ve eğitim gibi demografik bilgilerinin yanı sıra, izlemeyi ve dinlemeyi tercih ettikleri film ve müzik türleri, bunları hangi aralıkta izlemeyi/dinlemeyi tercih ettikleri ve ne amaçla kullandıkları gibi bilgiler elde edilmiştir. Bu formda aynı zamanda tuzak soru da sorulmuş ve bu cevabın doğruluğu verilerin değerlendirilmesi açısından incelenmiştir.

2.2.2. Eysenck Kişilik Anketi Gözden Geçirilmiş Kısa Formu (EKA-GGK) (Eysenck Personality Questionnaire Revised-Abbreviated) (EK-C)

Eysenck Kişilik Anketi Gözden Geçirilmiş Kısa Formu, Francis, Brown ve Philipchalk (1992) tarafından geliştirilmiş, kişinin kendini değerlendirdiği 24 sorudan oluşan ve kişiliği sorgulayan bir ölçektir. Ölçeğin cronbach alpha güvenilirlik kat sayısı alt ölçeklere göre dışa dönüklük için 0,74-0,84 arası, nörotisizm için 0,70-0,77 arası, yalan için 0,59-0,65 ve psikotisizm için 0,33-0,52 arası bulunmuştur (Francis ve ark., 1992). Ölçeğin Türkçeye uyarlanmış kısa formunda kişilik nörotisizm, dışa dönüklük, psikotisizm olmak üzere 3 faktörde incelenmiş ayrıca kontrol amaçlı yalan söyleme alt boyutu da eklenmiştir. Ölçekte 6 madde nörotisizmi (örn: Kendinizi sinirli bir kişi olarak tanımlar mısınız?), 6 madde dışa dönüklüğü (örn: Diğer insanlar sizi çok canlı biri olarak düşünürler mi?) 6 madde psikotisizmi (örn: Kurallara uymak yerine kendi bildiğiniz yolda gitmeyi mi tercih edersiniz?) inceler. Ankette, anketin uygulanması sırasındaki yanlılığı önlemek amacıyla 6 madde yalan söyleme alt boyutunu (örn: Hiç sizin payınıza düşenden fazlasını alarak açgözlülük yaptığınız oldu mu?) inceler. Kişi, soruları evet ya da hayır olarak cevaplar. Puanlama evet yanıtları için 1, hayır yanıtları için 0 olarak yapılır. Ölçekte 3, 5, 7, 10, 15, 16, 17, 19, 20, 22. maddeler ters olarak kodlanmaktadır. Buna göre her bir kişiliş boyutu için alınabilecek puan 0 ile 6 arasında değişmektedir. Ölçeğin Türkçe adaptasyonu Karancı ve ark. (2007) tarafından yapılmıştır. Türkçe formun iç tutarlılık katsayısı dışa dönüklük için 0,78, nörotisizm için 0,65, psikotisizm için 0,42 ve yalan boyutu için 0,64'tür. Test-tekrar test tutarlılığı ise yine sırasıyla 0,84, 0,82, 0,69 ve 0,69 olarak bulunmuştur.

2.2.3. Üstbiliş Ölçeği-30 (ÜBO-30) (MCQ-30, The Metacognitions Questionnaire) (EK-D)

Bu ölçek bireyin üstbilişinin sorgulandığı, 30 maddeden oluşan bir özbilirim ölçeğidir ve Wells ve Cartwright-Hatton (2004) tarafından hazırlanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık alpha kat sayısı 0,72-0,93 arasındadır (Wells, Cartwright-Hatton, 2004). Ölçekte her madde 4'lü likert tipi, (1) Kesinlikle katılmıyorum, (2) Kısmen katılmıyorum, (3) Kısmen katılıyorum, (4) Kesinlikle katılıyorum, skalasıyla değerlendirilir. Ölçekten alınabilecek toplam puan 3-120 arasındadır. Ölçekten alınan puanın yükselmesi patolojik tarzda üst bilişsel faaliyetin arttığına işaret eder. Üstbiliş Ölçeği-30'daki maddeler beş faktöre dağılmaktadır. Bu alt faktörler (1) Olumlu inançlar (örn: Endişelenmek gelecekteki problemlerden kaçınmama yardımcı olur), (2) Kontrol edilemezlik ve tehlike (örn: Eğer beni endişelendiren bir düşüncüyü kontrol edemezsem ve bu gerçekleşirse, benim hatam olur.), (3) Bilişsel güven (örn: Kelimeler ve isimler konusunda belleğime güvenim pek yoktur), (4) Düşünceleri kontrol ihtiyacı (örn: Endişelenmem benim için tehlikelidir), (5) Bilişsel farkındalıktır (örn: Aklımdan geçenlerle çok uğraşırım). Her alt faktör altı sorudan oluşmaktadır. Üstbiliş Ölçeği-30'un Türkçe güvenilirlik-geçerlilik çalışması Tosun ve Irak (2004) tarafından yapılmış ve cronbach alpha güvenilirlik katsayısı 0,86 ve iç tutarlılığının yüksek olduğu bulunmuştur.

2.3. Veri Analizi

Bu araştırmada istatistiksel analiz SPSS v.22.0 aracılığı ile yapılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, minimum, maksimum gibi tanımlayıcı istatistiklerden faydalanılmıştır. Kategorik verilerin karşılaştırılmasında ki-kare analizi ve bağımsız 2 grubun karşılaştırılmasında bağımsız t testi, 2'den fazla grubun karşılaştırılmasında ise oneway ANOVA testi kullanılmıştır. Çoklu farkların hangi değişkenler arasında olduğunu test etme amacıyla Tukey HSD ve Tamhane testleri kullanılmıştır. Ölçeklerin ilişki analizinde Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

BÖLÜM 3

BULGULAR

3.1. Örneklem İncelenmesi

3.1.1. Sosyodemografik Özellikler

Araştırmaya toplam 416 kişi katılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması $41,72 \pm 12,62$ ve yaş aralığı 20-67'dir. Kadın katılımcıların yaş ortalaması $41,72 \pm 12,62$ (20-67) ve erkek katılımcıların yaş ortalaması $41,89 \pm 12,57$ (21-61)'dir. Örneklem yaş, cinsiyet ve eğitim özelliklerine ait sosyodemografik özellikler tablo 3.1'de verilmiştir.

Tablo 3.1. Katılımcıların Yaş, Cinsiyet ve Eğitim Özellikleri

	Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	247	59
Erkek	169	41
Yaş		
20-45 arası	241	58
46 ve üzeri	175	42
Eğitim Düzeyi		
Üniversite ve üzeri	332	80
Lise ve altı	84	20

Araştırma örnelemi, %59'u kadın ve %41'i erkekten olmak üzere, toplam 416 kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların %58'i 20-45 yaş arası, %42'si ise 46 yaş ve üzerindedir. Katılımcıların eğitimi incelendiğinde, %80'inin üniversite ve üzeri, %20'sinin ise lise ve altında bir eğitim düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir.

3.1.2. Medya Tercihleri

Araştırmaya katılan bireylerin film izleme (Tablo 3.2) ve müzik dinleme (Tablo 3.3) tercihlerine ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.2. Film İzleme Tercihlerine Göre Sıklık Dağılımları

	Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Film İzleme Sıklığı		
Nadiren	42	10
Ara sıra	192	46
Sıklıkla	138	33
Çok sık	44	11
İzlenen Film Türü		
Komedi	93	22
Korku	30	7
Aksiyon	49	12
Romantik	100	24
Fantazi/Bilim kurgu	94	23
Drama	50	12
Film İzleme Amacı		
Eğlenmek için	125	30
Sanatsal kazanım için	62	15
Vakit geçirmek için	114	27,4
Fiziksel rahatlama için	55	13,2
Psikolojik rahatlama için	60	14,4

Katılımcıların yarıya yakın (%46) oranda ara sıra film izlediği, üçte bir oranında (%33) ise sıklıkla film izlediği gözlenmektedir. İzlenen film türü incelendiğinde, katılımcıların birbirine yakın oranlarda sırasıyla romantik (%24), fantasti/bilim kurgu (%23), komedi (%22) izlediği dikkat çekmektedir. Katılımcıların film izleme amaçları değerlendirildiğinde ise yaklaşık üçte bir oranında (%30) eğlenmek için, %27,4 oranında vakit geçirmek için film izledikleri belirlenmiştir.

Çalışmada katılımcıların yarısının (%50) çok sık müzik dinlediği ve bunu üçte bir oran (%35) ile sıklıkla müzik dinleyenlerin takip ettiği belirlenmiştir. Dinlenen müzik türü incelendiğinde, katılımcıların %28'inin pop/dans, %23'ünün halk/sanat/country tercih ettikleri gözlenmiştir. Katılımcıların, müzik dinleme amaçları değerlendirildiğinde ise %32 oranında psikolojik rahatlama, %28 oranında eğlenmek, %20 oranında ise fiziksel rahatlama için müzik dinledikleri belirlenmiştir.

Tablo 3.3. Müzik Dinleme Tercihlerine Göre Sıklık Dağılımları

	Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Müzik Dinleme Sıklığı		
Nadiren	14	3
Ara sıra	51	12
Sıklıkla	145	35
Çok sık	206	50
Dinlenen Müzik Türü		
Dünya klasikleri	68	16
Pop/Dans	115	28
Rock/Metal	69	17
Halk/Sanat/Country	96	23
Hiphop/R&B	8	2
Jazz/Blues	60	14
Müzik Dinleme Amacı		
Eğlenmek için	118	28
Sanatsal kazanım için	22	5
Vakit geçirmek için	61	15
Fiziksel rahatlama için	83	20
Psikolojik rahatlama için	132	32

3.2. Kişilik Özellikleri ve Üstbilis Ölçeklerine Dair Tanımlayıcı İstatistikler

Katılımcıların; kişilik özellikleri ve üstbilis ölçeklerine ait ağırlıklı ortalama, standart sapma ve puan aralığına dair değerler Tablo 3.4'te gösterilmiştir.

Tablo 3.4. Ölçeklerin Puan Ortalamaları ve Puan Aralıkları

	Puan Ortalaması±SS	Puan Aralığı
EKA-GGK¹		
Nörotisizm	2,66±1,76	0-6
Dışa dönüklük	3,91±2,16	0-6
Psikotisizm	1,49±1,14	0-5
Yalan	4,50±1,58	0-6
ÜBO-30²		
Olumlu inançlar	13,07±4,74	6-23
Kontrol edilemezlik ve tehlike	14,23±3,61	6-21
Bilişsel güven	13,70±4,28	6-24
Düşünceleri kontrol ihtiyacı	13,98±3,78	6-22
Bilişsel farkındalık	17,33±3,46	7-24
Üstbilis toplam	72,31±13,53	35-106

¹Eysenck Kişilik Anketi - Gözden Geçirilmiş Kısa Formu; ²Üstbilis Ölçeği - 30

3.3. Korelasyon Analizleri

Tablo 3.5'te görüldüğü gibi katılımcıların EKA-GGK alt ölçeklerinden nörotisizm ortalama puanları ile psikotisizm puanları negatif yönde, ÜBO-30 alt ölçeklerinden olumlu inançlar ile pozitif yönde anlamlı, EKA-GGK alt ölçeklerinden dışa dönüklük ortalama puanları ile psikotisizm puanları pozitif yönde, tüm ÜBO-30 alt ölçeklerinden aldıkları puanlar ile negatif yönde, EKA-GGK alt ölçeklerinden aldıkları psikotisizm puanları ile ÜBO-30 alt ölçeklerinden aldıkları olumlu inançlar, kontrol edilemezlik ve tehlike ile düşünceleri kontrol ihtiyacı puanlarıyla negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur

Katılımcıların ÜBO-30 alt ölçeklerinden aldıkları olumlu inançlar ortalama puanları ile diğer tüm ÜBO-30 alt ölçeklerinden aldıkları puanlar ile pozitif yönde anlamlı, kontrol edilemezlik ve tehlike ortalama puanları ile bilişsel güven, düşünceleri kontrol ihtiyacı ve bilişsel farkındalık arasında pozitif yönde anlamlı, bilişsel güven puanları ile düşünceleri kontrol ihtiyacı puanları arasında pozitif yönde anlamlı, düşünceleri kontrol ihtiyacı ile bilişsel farkındalık puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Katılımcıların yaş ortalamaları ile ölçek puan ortalamaları arasındaki ilişki incelendiğinde yalnızca EKA-GGK alt ölçeklerinden nörotisizm ve psikotisizm puanları arasında negatif yönde anlamlı ilişki gözlenmiştir.

Tablo 3.5. EKA-GGK¹ Alt Ölçekleri, ÜBO-30² ve Alt Ölçekleri ile Yaş Arasındaki Korelasyon Analizi

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.EKA-GGK.1 ³	r								
2.EKA-GGK.2 ⁴	r	-0,018							
3.EKA-GGK.3 ⁵	r	-0,122*	0,101*						
4.ÜBO-30.1 ⁶	r	0,126*	-0,311**	-0,161**					
5.ÜBO-30.2 ⁷	r	0,081	-0,152**	-0,113*	0,573**				
6.ÜBO-30.3 ⁸	r	0,083	-0,258**	-0,046	0,203**	0,210**			
7.ÜBO-30.4 ⁹	r	0,341**	-0,118*	-0,235**	0,442**	0,433**	0,194**		
8.ÜBO-30.5 ¹⁰	r	0,028	-0,130**	-0,011	0,428**	0,524**	0-,040	0,346**	
9.Yaş	r	-0,230**	-0,056	-0,132**	0,056	0,076	0,068	-0,025	0,007

¹Eysenck Kişilik Anketi Gözden Geçirilmiş Kısa Formu; ²Üstbilis Ölçeği - 30; ³Nörotisizm; ⁴Dışa dönüklük; ⁵Psikotisizm; ⁶Olumlu inançlar; ⁷Kontrol edilmezlik ve tehlike; ⁸Bilişsel güven; ⁹Düşünceleri kontrol ihtiyacı; ¹⁰Bilişsel farkındalık; *p≤0,05: istatistiksel olarak anlamlı; **p≤0,01: istatistiksel olarak anlamlı

3.4. Sosyodemografik Özellikler, Medya Tercihleri, Kişilik Özellikleri ve Üstbilis Düzeylerinin İncelenmesi

3.4.1. Sosyodemografik Özellikler ve Medya Tercihleri Arasındaki İlişki

Medya tercihleri ile farklı cinsiyet, eğitim ve yaş grupları arasındaki ilişkiler Tablo 3.6 ve 3.7’de gösterilmiştir.

3.4.1.1. Sosyodemografik Özellikler ve Film İzleme Tercihleri Arasındaki İlişki

Tablo 3.6’da görüldüğü gibi kadın ve erkek katılımcıların film izleme tercihleri karşılaştırıldığında; sıklık ($\chi^2=10,404$, $p=0,015$), tür ($\chi^2=63,112$, $p=0,000$) ve film izleme amacı ($\chi^2=19,849$, $p=0,001$) bakımından her iki cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı fark gözlenmiştir. Buna göre kadınların erkeklere oranla daha sık film izledikleri, daha çok korku, romantik ve drama türlerini tercih ettikleri ve filmi daha çok vakit geçirmek, sanatsal kazanım, fiziksel ve psikolojik rahatlama için izledikleri gözlenmiştir.

Farklı eğitim düzeyindeki katılımcıların film izleme tercihleri incelendiğinde, yüksek eğitimli grup ile daha düşük eğitim alan gruplar arasında film izleme sıklığı bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark gözlenmemiştir ($\chi^2=2,676$, $p=0,444$). Buna karşın izlenen film türü ile film izleme amacı bakımından farklı eğitim grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark çıkmıştır (sırasıyla, $\chi^2=96,591$, $p=0,000$; $\chi^2=51,790$, $p=0,000$). Buna göre eğitim düzeyi yüksek olan katılımcılar düşük olanlara göre daha çok romantik ve fantasti/bilim kurgu türünü tercih etmekte ve daha çok eğlence, sanatsal kazanım ve psikolojik rahatlama amaçlı film izlemektedirler.

Yaşları 20-45 arası olan katılımcılar ile 46 ve üzeri yaşlardaki katılımcıların film izleme tercihleri karşılaştırıldığında; sıklık ($\chi^2=9,509$, $p=0,023$), tür ($\chi^2=29,896$, $p=0,000$) ve film izleme amacı ($\chi^2=12,383$, $p=0,015$) bakımından her iki yaş grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark gözlenmiştir. Buna göre 20-45 yaş arası katılımcıların 46 ve üzeri yaş grubundaki katılımcılara göre daha sık film izledikleri, romantik, fantasti/bilim kurgu ve drama türlerini daha çok tercih ettikleri ve daha fazla eğlenmek ve psikolojik rahatlama amacıyla film izledikleri görülmüştür.

Tablo 3.6. Katılımcıların Film İzleme Tercihleri

	Cinsiyet		χ^2	p	Eğitim		χ^2	p	Yaş grupları		χ^2	p
	Kadın (n, %)	Erkek (n, %)			Üniversite ve üzeri (n, %)	Lise ve altı (n, %)			20-45 arası (n, %)	46 ve üzeri (n, %)		
Film İzleme Sıklığı			10,404	0,015*			2,676	0,444			9,509	0,023*
Nadiren	26 (62)	16 (38)			32 (76)	10 (24)			33 (79)	9 (21)		
Ara sıra	100 (52)	92 (48)			153 (80)	39 (20)			104 (54)	88 (46)		
Sıklıkla	96 (70)	42 (30)			108 (78)	30 (22)			76 (55)	62 (45)		
Çok sık	25 (57)	19 (43)			39 (89)	5 (11)			28 (64)	16 (36)		
İzlenen Film Türü			63,112	0,000*			96,591	0,000*			29,896	0,000*
Komedi	45 (48)	48 (52)			58 (62)	35 (38)			41 (44)	52 (56)		
Korku	28 (93)	2 (7)			8 (27)	22 (73)			15 (50)	15 (50)		
Aksiyon	15 (31)	34 (69)			47 (96)	2 (4)			32 (65)	17 (35)		
Romantik	77 (77)	23 (23)			87 (87)	13 (13)			53 (53)	47 (47)		
Fantezi /Bilim kurgu	43 (46)	51 (54)			90 (96)	4 (4)			75 (80)	19 (20)		
Drama	39 (78)	11 (22)			42 (84)	8 (16)			25 (50)	25 (50)		
Film İzleme Amacı			19,849	0,001*			51,79	0,000*			12,383	0,015*
Eğlenmek için	57 (46)	68 (54)			96 (77)	29 (23)			70 (56)	55 (44)		
Sanatsal kazanım için	48 (77)	14 (23)			59 (95)	3 (5)			39 (63)	23 (37)		
Vakit geçirmek için	67 (59)	47 (41)			69 (61)	45 (39)			55 (48)	59 (52)		
Fiziksel rahatlama için	36 (65)	19 (35)			49 (89)	6 (11)			32 (58)	23 (42)		
Psikolojik rahatlama için	39 (65)	21 (35)			59 (98)	1 (2)			45 (75)	15 (25)		

*p<0,05: istatistiksel olarak anlamlı

Tablo 3.7. Katılımcıların Müzik Dinleme Tercihleri

	Cinsiyet		χ^2	P	Eğitim		χ^2	p	Yaş grupları		χ^2	p
	Kadın (n, %)	Erkek (n, %)			Üniversite ve üzeri (n, %)	Lise ve altı (n, %)			20-45 arası (n, %)	46 ve üzeri (n, %)		
Müzik Dinleme Sıklığı			19,937	0,000*			7,829	0,05*			30,69	0,000*
Nadiren	3 (21)	11 (79)			12 (86)	2 (14)			11 (79)	3 (21)		
Ara sıra	20 (39)	31 (61)			38 (75)	13 (25)			18 (35)	33 (65)		
Sıklıkla	91 (63)	54 (37)			107 (74)	38 (26)			69 (48)	76 (52)		
Çok sık	133 (65)	73 (35)			175 (85)	31 (15)			143 (69)	63 (31)		
Müzik Türü			8,255	0,143			31,361	0,000*			59,721	0,000*
Dünya klasikleri	46 (68)	22 (32)			53 (78)	15 (22)			23 (34)	45 (66)		
Pop/Dans	73 (63)	42 (37)			86 (75)	29 (25)			89 (77)	26 (23)		
Rock/Metal	37 (54)	32 (46)			62 (90)	7 (10)			45 (65)	24 (35)		
Halk/Sanat/Country	48 (50)	48 (50)			64 (67)	32 (33)			36 (38)	60 (63)		
Hiphop/R&B	4 (50)	4 (50)			8 (100)	0 (0)			8 (100)	0 (0)		
Jazz/Blues	39 (65)	21 (35)			59 (98)	1 (2)			40 (67)	20 (33)		
Müzik Dinleme Amacı			6,212	0,184			10,289	0,036*			13,511	0,009*
Eğlenmek için	64 (54)	54 (46)			89 (75)	29 (25)			68 (58)	50 (42)		
Sanatsal kazanım için	15 (68)	7 (32)			19 (86)	3 (14)			11 (50)	11 (50)		
Vakit geçirmek için	31 (51)	30 (49)			48 (79)	13 (21)			36 (59)	25 (41)		
Fiziksel rahatlama için	50 (60)	33 (40)			60 (72)	23 (28)			36 (43)	47 (57)		
Psikolojik rahatlama için	87 (66)	45 (34)			116 (88)	16 (12)			90 (68)	42 (32)		

*p≤0,05: istatistiksel olarak anlamlı

3.4.1.2. Sosyodemografik Özellikler ve Müzik Dinleme Tercihleri

Tablo 3.7’de görüldüğü gibi kadın ve erkek katılımcıların müzik dinleme sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark gözlenmiştir ($\chi^2=19,937$, $p=0,000$). Buna karşılık, dinledikleri müzik türleri ve müzik dinleme amaçları bakımından cinsiyet grupları arasında anlamlı fark gözlenmemiştir (sırasıyla ($\chi^2=8,255$, $p=0,143$; $\chi^2=6,212$, $p=0,184$). Buna göre kadınların erkeklere oranla daha sık film izledikleri belirlenmiştir.

Farklı eğitim düzeyindeki katılımcıların müzik dinleme tercihleri ile sahip oldukları eğitim düzeyleri incelendiğinde, yüksek ve düşük eğitimliler arasında düzeylerine müzik dinleme sıklıkları ($\chi^2=7,829$, $p=0,05$), dinledikleri müzik türü ($\chi^2=31,361$, $p=0,000$) ve müzik dinleme amaçları ($\chi^2=10,289$, $p=0,036$) bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Buna göre üniversite ve üzeri eğitime sahip katılımcılar, lise ve altı eğitim düzeyine sahip katılımcılara oranla daha sık film izlemekte, rock/metal, halk/sanat/country ve jazz/blues türünü tercih etmekte ve daha çok eğlence, sanatsal kazanım fiziksel ve psikolojik rahatlama amaçlı müzik dinlemektedirler.

Çalışmaya katılan 20-45 yaş arası katılımcılar ile 46 ve üzeri yaş grubundaki katılımcıların müzik dinleme tercihleri incelendiğinde; sıklık ($\chi^2=30,690$, $p=0,000$), tür ($\chi^2=59,721$, $p=0,000$) ve müzik dinleme amacı ($\chi^2=13,511$, $p=0,009$) bakımından iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı fark gözlenmiştir. Buna göre 20-45 yaş arası katılımcıların 46 ve üzeri yaş grubundaki katılımcılara oranla daha sık müzik dinlediği, daha çok pop/dans, rock/metal, hiphop/R&B ve jazz/blues türünü tercih ettikleri ve daha çok eğlenmek, vakit geçirmek ve psikolojik rahatlama için müzik dinledikleri belirlenmiştir.

3.5. Ölçeklerin İncelenmesi

3.5.1. Ölçeklerin Normallik Dağılımlarının İncelenmesi

Tablo 3.8. Ölçeklerin Normallik Testi Sonuçları

	Statistic	df	P	Skewness	Kurtosis
EKA-GGK¹					
Nörotisizm	0,925	416	0,000	0,394	0,734
Dışadönüklük	0,828	416	0,000	0,688	0,970
Psikotisizm	0,902	416	0,000	0,436	0,382
Yalan	0,837	416	0,000	-1,087	0,467
ÜBO-30²					
Olumlu inançlar	0,950	416	0,000	0,139	-1,108
Kontrol edilemezlik ve tehlike	0,973	416	0,000	-0,258	-0,273
Bilişsel güven	0,971	416	0,000	0,068	-0,722
Düşünceleri kontrol ihtiyacı	0,972	416	0,000	0,110	-0,828
Bilişsel farkındalık	0,956	416	0,000	-0,642	0,378
Üstbilis toplam	0,984	416	0,000	0,09	0,780

¹Eysenck Kişilik Anketi - Gözden Geçirilmiş Kısa Formu; ²Üstbilis Ölçeği – 30

Ölçeklerin normallik dağılımı Shapiro wilks testiyle incelendiğinde; ölçeklerin p değerleri 0,05'ten küçük çıkmıştır. Buna göre $p \leq 0,05$ olması değişkenlerin normal dağılmadığı sonucunu vermektedir. Ancak; Tabachnik ve Fidell'e (2013) göre normallik dağılımı testinde çarpıklık ve basıklık değerleri -1,5 ile +1,5 arasında yer alıyorsa değişkenlerin normal dağıldığı söylenebilir.

3.5.2. EKA-GGK Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyet, Eğitim Durumları ve Yaş Gruplarına Göre İncelenmesi

EKA-GGK'ye dair verilerin sosyodemografik değişkenler bakımından incelenmesi Tablo 3.9'da sunulmuştur.

Kadın katılımcıların EKA-GGK alt boyutlarından nörotisizm ve dışa dönüklük puanları, erkek katılımcılardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir ($t(3)=-2,566$, $p=0,011$; $t(3)=-4,029$, $p=0,000$).

Üniversite ve üzeri eğitim düzeyine sahip katılımcıların, lise ve altı eğitim düzeyine sahip katılımcılara oranla EKA-GGK alt boyutlarından nörotisizm ve psikotisizm puanları anlamlı düzeyde yüksek, dışa dönüklük puanları ise anlamlı düzeyde düşüktür (sırasıyla, $t(3)=-4,415$, $p=0,000$; $t(3)=2,126$, $p=0,034$; $t(3)=-6,222$, $p=0,000$).

20-45 yaş arası grubundaki katılımcıların EKA-GGK alt boyutlarından nörotisizm ve psikotisizm puanları 46 ve üzeri yaş grubundaki katılımcıların aldıkları puanlardan istatistiksel anlamda daha yüksektir ($t(3)=3,492, p=0,001$; $t(3)=3,286, p=0,001$).

3.5.3. ÜBO-30 ve Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyet, Eğitim Durumları ve Yaş Gruplarına Göre İncelenmesi

ÜBO-30'a dair verilerin sosyodemografik değişkenler bakımından incelenmesi Tablo 3.10'da sunulmuştur.

Erkek katılımcıların ÜBO-30 ve alt ölçeklerinden olumlu inançlar, kontrol edilemezlik ve tehlike, bilişsel farkındalık ve toplam üstbiliş puanları kadın katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde yüksek ($t(5)=4,405, p=0,000$; $t(5)=3,506, p=0,001$; $t(5)=1,987, p=0,048$; $t(5)=2,727, p=0,007$), buna karşın düşünceleri kontrol ihtiyacı puanları ise anlamlı düzeyde düşüktür ($t(5)=-2,015, p=0,045$).

Lise ve altı eğitim düzeyine sahip katılımcıların ÜBO-30 ÜBO-30 ve alt ölçeklerinden kontrol edilemezlik ve tehlike, düşünceleri kontrol ihtiyacı, bilişsel farkındalık ve toplam üstbiliş puanları, üniversite ve üzeri eğitim düzeyine sahip katılımcılara oranla anlamlı düzeyde daha yüksektir (sırasıyla, $t(5)=3,417, p=0,001$; $t(5)=3,039, p=0,003$; $t(5)=2,056, p=0,040$; $t(5)=2,484, p=0,014$).

Farklı yaş gruplarındaki katılımcılar arasında ÜBO-30 ve alt ölçeklerinden aldıkları puanlar bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmiştir.

Tablo 3.9. EKA-GGK Alt Ölçek Puanlarının Sosyodemografik Verilere Göre İncelenmesi

EKA-GGK ¹	Puan Ortalaması±SS		t	p	Puan Ortalaması±SS		t	p	Puan Ortalaması±SS		t	P
	Kadın	Erkek			Üniversite ve üzeri	Lise ve altı			20-45 arası	46 ve üzeri		
Nörotisizm	2,84±1,77	2,39±1,72	-2,566	0,011*	2,81±1,83	2,05±1,29	-4,415	0,000*	2,9±1,82	2,31±1,61	3,492	0,001*
Dışa dönüklük	4,26±2,05	3,4±2,22	-4,029	0,000*	3,8±2,17	4,36±2,10	2,126	0,034*	3,99±2,05	3,81±2,31	0,831	0,406
Psikotisizm	1,48±1,08	1,51±1,22	0,326	0,750	1,63±1,17	0,95±0,81	-6,222	0,000*	1,65±1,15	1,28±1,10	3,286	0,001*

¹Eysenck Kişilik Anketi- Gözden Geçirilmiş Kısa Formu; *p≤0,05: istatistiksel olarak anlamlı

Tablo 3.10. ÜBO-30 ve Alt Ölçek Puanlarının Sosyodemografik Verilere Göre İncelenmesi

ÜBO-301	Puan Ortalaması±SS		t	p	Puan Ortalaması±SS		t	p	Puan Ortalaması±SS		t	p
	Kadın	Erkek			Üniversite ve üzeri	Lise ve altı			20-45 arası	46 ve üzeri		
Olumlu inançlar	12,22±4,40	14,31±4,96	4,405	0,000*	12,96±4,63	13,49±5,17	0,848	0,398	12,82±4,72	13,42±4,76	-1,274	0,203
Kontrol edilemezlik ve tehlike	13,73±3,68	14,96±3,37	3,506	0,001*	13,93±3,46	15,42±3,93	3,417	0,001*	14,02±3,50	14,53±3,74	-1,423	0,155
Bilişsel güven	13,53±4,10	13,95±4,54	0,979	0,328	13,65±4,36	13,90±3,97	0,480	0,631	13,45±4,12	14,06±4,48	-1,434	0,152
Düşünceleri kontrol ihtiyacı	14,28±3,77	13,53±3,75	-2,015	0,045*	13,70±3,74	15,08±3,73	3,039	0,003*	13,83±4,03	14,18±3,40	-0,952	0,341
Bilişsel farkındalık	17,06±3,48	17,74±3,38	1,987	0,048*	17,16±3,39	18,02±3,63	2,056	0,040*	17,56±3,49	17,03±3,40	1,540	0,124
Üstbiliş Toplam	70,83±12,90	74,49±14,17	2,727	0,007*	71,40±12,90	75,92±15,34	2,484	0,014*	71,66±13,28	73,21±13,86	-1,152	0,250

¹Üstbiliş Ölçeği 30; *p≤0,05: istatistiksel olarak anlamlı

3.6. Medya Tercihleri ile Kişilik Özellikleri ve Üstbilis Arasındaki İlişki Analizleri

3.6.1. Film İzleme Tercihleri ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki

Katılımcıların film izleme tercihleri ile kişilik özelliklerindeki farklılıklar aşağıdaki tablolarda incelenmiştir

Tablo 3.11. Film İzleme Sıklığına Göre EKA-GGK Alt Ölçek Puanları

EKA-GGK ¹	Puan Ortalaması±SS	Puan Aralığı	F	P
Nörotisizm			6,87	0,000*
Nadiren (n=42)	2,83±1,75	0-6		
Ara sıra (n=192)	2,39±1,59	0-6		
Sıklıkla (n=138)	2,64±1,87	0-6		
Çok sık (n=44)	3,68±1,76	0-6		
Dışa dönüklük			9,843	0,000*
Nadiren (n=42)	3,43±2,01	0-6		
Ara sıra (n=192)	3,42±2,14	0-6		
Sıklıkla (n=138)	4,56±2,15	0-6		
Çok sık (n=44)	4,50±1,75	1-6		
Psikotisizm			4,074	0,007*
Nadiren (n=42)	1,05±1,01	0-3		
Ara sıra (n=192)	1,47±1,16	0-4		
Sıklıkla (n=138)	1,70±1,16	0-5		
Çok sık (n=44)	1,34±0,96	0-3		

¹Eysenck Kişilik Anketi Gözden Geçirilmiş Kısa Formu; *p≤0,05: istatistiksel olarak anlamlı

Çıkan anlamlı farkların hangi değişkenler arasında olduğunu belirtmek için çoklu karşılaştırma testlerinden; eğer varyanslar homojen (p≥0,05) ise Tukey HSD; homojen değil (p<0,05) ise Tamhane çoklu karşılaştırma sonuçları kullanılmıştır (Tablo 3.12).

Tablo 3.12. Film İzleme Sıklığına Göre EKA-GGK Alt Ölçek Puanlarına Dair Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Sıklık (I)	Sıklık (J)	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	p
Nörotisizm (Tamhane)					
	Çok sık	Ara sıra	1,29119*	0,28953	0,000*
		Sıklıkla	1,03689*	0,30959	0,008*
Dışa dönüklük (Tukey HSD)					
	Sıklıkla	Nadiren	1,12940*	0,36937	0,013*
		Ara sıra	1,14130*	0,23391	0,000*
	Çok sık	Ara sıra	1,08333*	0,35032	0,011*
Psikotisizm (Tukey HSD)					
	Sıklıkla	Nadiren	0,65528*	0,19845	0,006*

*p≤0,05: istatistiksel olarak anlamlı

Tablo 3.11 ve 3.12’de görüldüğü üzere farklı sıklıkta film izleyen katılımcılar arasında EKA-GGK alt ölçeklerinden nörotisizm, dışa dönüklük ve psikotisizm puanları bakımından

istatistiksel anlamlı düzeyde fark bulunmuştur (sırasıyla, $F(3,412)=6,870$, $p=0,000$; $F(3,412)=9,843$, $p=0,000$; $F(3,412)=4,074$, $p=0,007$). Buna göre çok sık film izleyen katılımcıların nörotisizm puanları ara sıra ve sıklıkla izleyenlere göre, sıklıkla film izleyenlerin dışa dönüklük puanları nadiren ve ara sıra izleyenlere, çok sık izleyenlerin dışa dönüklük puanları ise arasıra izleyenlere göre sıklıkla film izleyenlerin psikotisizm puanları nadiren izleyenlere göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 3.13. Film Türlerine Göre EKA-GGK Alt Ölçek Puanları

EKA-GGK ¹	Puan Ortalaması±SS	Puan Aralığı	F	p
Nörotisizm			2,915	0,013*
Komedi (n=93)	2,18±1,67	0-6		
Korku (n=30)	2,20±1,06	0-4		
Aksiyon (n=49)	3,08±2,28	0-6		
Romantik (n=100)	2,69±1,72	0-6		
Fantazi/Bilim kurgu (n=94)	2,86±1,75	0-6		
Drama (n=50)	2,94±1,58	0-5		
Dışa dönüklük			3,602	0,003*
Komedi (n=93)	3,77±1,98	0-6		
Korku (n=30)	5,47±1,11	3-6		
Aksiyon (n=49)	3,61±2,15	0-6		
Romantik (n=100)	3,84±2,33	0-6		
Fantazi/Bilim kurgu (n=94)	3,76±2,24	0-6		
Drama (n=50)	3,96±2,19	0-6		
Psikotisizm			5,095	0,000*
Komedi (n=93)	1,15±1,00	0-3		
Korku (n=30)	1,07±0,58	0-2		
Aksiyon (n=49)	1,78±1,26	0-4		
Romantik (n=100)	1,43±1,13	0-4		
Fantazi/Bilim kurgu (n=94)	1,82±1,19	0-5		
Drama (n=50)	1,62±1,19	0-3		

¹Eysenck Kişilik Anketi - Gözden Geçirilmiş Kısa Formu; * $p \leq 0,05$: istatistiksel olarak anlamlı

Değişkenler arasındaki farklılıklar varyans değerleri $p < 0,05$ olduğu için Tamhane çoklu karşılaştırma testi kullanılarak değerlendirilmiştir (Tablo 3.14).

Tablo 3.14. Film Türlerine Göre EKA-GGK Alt Ölçek Puanlarına Dair Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Tür (I)	Tür (J)	Ortalama Fark (I-J)	Standart Hata	p
Nörotisizm					
	Aksiyon	Komedi	0,89884*	0,30696	0,042*
Dışa dönüklük					
		Komedi	1,69247*	0,44698	0,002*
		Aksiyon	1,85442*	0,49351	0,003*
	Korku	Romantik	1,62667*	0,44315	0,004*
		Fantazi/Bilim kurgu	1,71135*	0,44640	0,002*
		Drama	1,50667*	0,49163	0,028*
Psikotisizm					
	Aksiyon	Komedi	0,62497*	0,19620	0,019*
		Komedi	0,66861*	0,16256	0,001*
	Fantazi/Bilim kurgu	Korku	0,75248*	0,23307	0,017*

*p≤0,05: istatistiksel olarak anlamlı

Tablo 3.13 ve 3.14'te sunulduğu üzere, katılımcıların izledikleri farklı film türleri arasında EKA-GGK alt ölçeklerinden nörotisizm, dışa dönüklük ve psikotisizm puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark gözlenmiştir (sırasıyla $F(5,410)=2,915$, $p=0,013$; $F(5,410)=3,602$, $p=0,003$; $F(5,410)=5,095$, $p=0,000$). Buna göre aksiyon filmi izleyen katılımcıların nörotisizm puanları komedi izleyenlere göre, korku filmi izleyen katılımcıların dışa dönüklük puanları diğer tüm türleri izleyenlere göre, aksiyon izleyenlerin psikotisizm puanları komedi izleyenlere, fantazi/bilim kurgu izleyenlerin psikotisizm puanları ise komedi ve korku izleyenlere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo 3.15. Film İzleme Amacına Göre EKA-GGK Alt Ölçek Puanları

EKA-GGK ¹	Puan Ortalaması±SS	Puan Aralığı	F	p
Nörotisizm			1,147	0,334
Eğlenmek için (n=125)	2,71±1,84	0-6		
Sanatsal kazanım için (n=62)	2,82±1,77	1-6		
Vakit geçirmek için (n=114)	2,41±1,52	0-6		
Fiziksel rahatlama için (n=55)	2,55±2,06	0-6		
Psikolojik rahatlama için (n=60)	2,93±1,68	0-6		
Dışa dönüklük			15,825	0,000*
Eğlenmek için (n=125)	3,24±2,21	0-6		
Sanatsal kazanım için (n=62)	3,13±2,51	0-6		
Vakit geçirmek için (n=114)	4,41±2,06	0-6		
Fiziksel rahatlama için (n=55)	5,47±0,66	4-6		
Psikolojik rahatlama için (n=60)	3,73±1,80	0-6		
Psikotisizm			8,501	0,000*
Eğlenmek için (n=125)	1,29±1,04	0-4		
Sanatsal kazanım için (n=62)	2,11±0,98	0-4		
Vakit geçirmek için (n=114)	1,23±1,01	0-5		
Fiziksel rahatlama için (n=55)	1,53±1,39	0-4		
Psikolojik rahatlama için (n=60)	1,75±1,20	0-4		

¹Eysenck Kişilik Anketi - Gözden Geçirilmiş Kısa Formu; *p≤0,05: istatistiksel olarak anlamlı

Tablo 3.16. Film İzleme Amacına Göre EKA-GGK Alt Ölçek Puanlarına Dair Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Amaç (I)	Amaç (J)	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	p
Dışa dönüklük (Tamhane)					
		Eğlenmek için	1,17228*	0,27586	0,000*
	Vakit geçirmek için	Sanatsal kazanım için	1,28325*	0,37194	0,008*
		Fiziksel rahatlama için	-1,06045*	0,21227	0,000*
		Eğlenmek için	2,23273*	0,21680	0,000*
	Fiziksel rahatlama için	Sanatsal kazanım için	2,34370*	0,33052	0,000*
		Vakit geçirmek için	1,06045*	0,21227	0,000*
		Psikolojik rahatlama için	1,73939*	0,24929	0,000*
Psikotisizm (Tamhane)					
	Sanatsal kazanım için	Eğlenmek için	0,82490*	0,15496	0,000*
		Vakit geçirmek için	0,88483*	0,15621	0,000*
	Psikolojik rahatlama için	Vakit geçirmek için	0,52193*	0,18191	0,049*

*p≤0,05: istatistiksel olarak anlamlı

Tablo 3.15 ve 3.16’da sunulduğu gibi farklı amaçlarla film izleyen katılımcılar arasında EKA-GGK alt ölçeklerinden dışa dönüklük ve psikotisizm puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmuştur (sırasıyla, $F(4,411)=15,825$, $p=0,000$; $F(4,411)=8,501$, $p=0,000$). Buna göre, vakit geçirmek için film izleyen katılımcıların dışa dönüklük puanları eğlenmek için, sanatsal kazanım için ve fiziksel rahatlama için izleyenlere göre , fiziksel rahatlama için film izleyenlerin dışa dönüklük puanları diğer tüm amaçlarda izleyenlere göre, sanatsal kazanım için film izleyenlerin psikotisizm paunları eğlenmek için ve vakit geçirmek için izleyenlere göre, psikolojik rahatlama için film izleyenlerin psikotisizm puanları ise vakit geçirmek için izleyenlere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

3.6.2. Film İzleme Tercihleri ile Üstbiliş Düzeyleri Arasındaki İlişki

Katılımcıların film izleme tercihleri ile üstbiliş düzeyleri arasındaki farklılıklar aşağıdaki tablolarda incelenmiştir.

Tablo 3.17. Film İzleme Sıklığına Göre ÜBO-30 ve Alt Ölçek Puanları

ÜBO-30 ¹	Puan Ortalaması±SS	Puan Aralığı	F	p
Olumlu inançlar			5,747	0,001*
Nadiren (n=42)	12,55±6,26	6-23		
Ara sıra (n=192)	13,96±4,55	6-22		
Sıklıkla (n=138)	11,86±4,71	6-22		
Çok sık (n=44)	13,50±2,82	7-18		
Kontrol edilmezlik ve tehlike			3,53	0,015*
Nadiren (n=42)	13,86±4,75	6-21		
Ara sıra (n=192)	14,74±3,13	7-21		
Sıklıkla (n=138)	13,51±3,92	6-21		
Çok sık (n=44)	14,61±2,88	6-18		
Bilişsel güven			3,724	0,012*
Nadiren (n=42)	13,69±3,88	7-21		
Ara sıra (n=192)	14,28±4,23	6-24		
Sıklıkla (n=138)	13,45±4,38	6-23		
Çok sık (n=44)	12,00±4,13	7-21		
Düşünceleri kontrol ihtiyacı			3,163	0,024*
Nadiren (n=42)	14,98±4,11	8-22		
Ara sıra (n=192)	13,83±3,58	7-21		
Sıklıkla (n=138)	13,51±3,97	8-22		
Çok sık (n=44)	15,11±3,34	6-22		
Bilişsel farkındalık			3,387	0,018*
Nadiren (n=42)	16,17±5,30	7-23		
Ara sıra (n=192)	17,73±3,25	10-24		
Sıklıkla (n=138)	16,96±2,99	8-22		
Çok sık (n=44)	17,86±3,18	7-22		
Üstbilis toplam			4,295	0,005*
Nadiren (n=42)	71,24±20,19	40-106		
Ara sıra (n=192)	74,55±11,28	53-98		
Sıklıkla (n=138)	69,28±14,21	36-98		
Çok sık (n=44)	73,09±10,80	35-85		

¹ Üstbilis Ölçeği - 30; *p≤0,05: istatistiksel olarak anlamlı

Değişkenler arasındaki farklılıkları gözlemleyebilmek için, tüm varyans değerleri p<0,05'den küçük olduğundan Tamhane çoklu karşılaştırma değerleri kullanılmıştır (Tablo 3.18)

Tablo 3.18. Film İzleme Sıklığına Göre ÜBO-30 ve Alt Ölçek Puanlarına Dair Çoklu Karşılaştırma Testi Sonucu

Bağımlı Değişken	Sıklık (I)	Sıklık (J)	Ortalama Fark (I-J)	Standart Hata	p
Olumlu inançlar	Ara sıra	Sıklıkla	2,10326*	0,52033	0,000*
Bilişsel güven	Ara sıra	Çok sık	2,28125*	0,70844	0,008*
Düşünceleri kontrol ihtiyacı	Çok sık	Sıklıkla	1,60639*	0,60680	0,050*
Bilişsel farkındalık	Ara sıra	Nadiren	1,56771*	0,58357	0,038*
Üstbilis toplam	Ara sıra	Sıklıkla	5,26947*	149,262	0,003*

*p≤0,05: istatistiksel olarak anlamlı

Tablo 3.17 ve 3.18’de sunulan verilere göre, farklı sıklıkta film izleyen katılımcılar arasında ÜBO-30 alt ölçeklerinden kontrol edilmezlik ve tehlike, bilişsel güven, düşünceleri kontrol ihtiyacı, bilişsel farkındalık ve üstbilis toplam puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmuştur (sırasıyla, $F(3,412)=3,530$, $p=0,015$; $F(3,412)=3,724$, $p=0,012$; $F(3,412)=3,163$, $p=0,024$; $F(3,412)=3,387$, $p=0,018$; $F(3,412)=4,295$, $p=0,005$). Buna göre ara sıra film izleyen katılımcıların olumlu inançlar puanları sıklıkla izleyenlere göre, ara sıra izleyenlerin bilişsel güven puanları çok sık izleyenlere göre, çok sık izleyenlerin düşünceleri kontrol ihtiyacı sıklıkla izleyenlere göre, ara sıra izleyenlerin bilişsel farkındalık puanları nadiren izleyenlere göre ve ara sıra izleyenlerin üstbilis toplam puanları sıklıkla izleyenlere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo 3.19 ve 3.20’de sunulduğu gibi, farklı türlerde film izleyen katılımcılar arasında ÜBO-30 alt ölçeklerinden olumlu inançlar, kontrol edilmezlik ve tehlike, bilişsel güven, düşünceleri kontrol ihtiyacı, bilişsel farkındalık ve üstbilis toplam puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmuştur (sırasıyla, $F(5,410)=5,531$, $p=0,000$; $F(5,410)=4,590$, $p=0,000$; $F(5,410)=5,516$, $p=0,000$; $F(5,410)=7,135$, $p=0,000$; $F(5,410)=4,663$, $p=0,000$; $F(5,410)=4,336$, $p=0,001$). Buna göre, komedi türünde film izleyenlerin olumlu inançlar puanları romantik ve fantasti/bilim kurgu türü izleyenlere göre, korku türü izleyenlerin kontrol edilemezlik ve tehlike puanları komedi, romantik ve fantasti/bilim kurgu türü izleyenlere göre, aksiyon türü izleyenlerin kontrol edilemezlik ve tehlike puanları romantik ve fantasti/bilim kurgu türü izleyenlere göre, drama izleyenlerin bilişsel güven puanları korku, romantik ve fantasti/bilim kurgu türü izleyenlere göre, korku türü izleyenlerin düşünceleri kontrol ihtiyacı puanları diğer tüm türlerde izleyenlere göre, korku türü izleyenlerin bilişsel farkındalık puanları komedi, aksiyon, romantik ve fantasti/bilim kurgu türü izleyenlere göre, drama izleyenlerin bilişsel farkındalık puanları romantik türü izleyenlere göre ve drama türü izleyenlerin üstbilis toplam puanları romantik ve fantasti/bilim kurgu türü izleyenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 3.19. Film Türlerine Göre ÜBO-30 ve Alt Ölçek Puanları

ÜBO-30 ¹	Puan Ortalaması±SS	Puan Aralığı	F	p
Olumlu inançlar			5,531	0,000*
Komedi (n=93)	14,76±4,86	6-23		
Korku (n=30)	11,40±5,52	7-21		
Aksiyon (n=49)	13,82±4,47	7-21		
Romantik (n=100)	12,25±4,08	6-22		
Fantazi/Bilim kurgu (n=94)	11,98±4,90	6-22		
Drama (n=50)	13,88±4,14	6-20		
Kontrol edilmezlik ve tehlike			4,590	0,000*
Komedi (n=93)	14,26±4,53	6-21		
Korku (n=30)	16,33±2,62	11-21		
Aksiyon (n=49)	15,18±2,38	12-19		
Romantik (n=100)	13,65±3,48	6-20		
Fantazi/Bilim kurgu (n=94)	13,40±2,92	6-20		
Drama (n=50)	14,70±3,96	8-21		
Bilişsel güven			5,516	0,000*
Komedi (n=93)	13,94±4,43	6-21		
Korku (n=30)	11,73±3,80	8-16		
Aksiyon (n=49)	14,29±5,31	7-24		
Romantik (n=100)	13,56±3,66	7-22		
Fantazi/Bilim kurgu (n=94)	12,76±4,11	7-21		
Drama (n=50)	15,96±3,66	6-23		
Düşünceleri kontrol ihtiyacı			7,135	0,000*
Komedi (n=93)	13,91±3,77	8-22		
Korku (n=30)	17,33±2,80	10-20		
Aksiyon (n=49)	13,76±4,18	8-21		
Romantik (n=100)	14,29±3,36	8-22		
Fantazi/Bilim kurgu (n=94)	12,84±3,90	6-20		
Drama (n=50)	13,80±3,32	8-19		
Bilişsel farkındalık			4,663	0,000*
Komedi (n=93)	17,05±4,21	7-24		
Korku (n=30)	19,20±2,01	16-22		
Aksiyon (n=49)	17,27±3,00	10-21		
Romantik (n=100)	16,43±2,97	10-21		
Fantazi/Bilim kurgu (n=94)	17,37±3,72	7-22		
Drama (n=50)	18,54±2,67	14-23		
Üstbiliş toplam			4,336	0,001*
Komedi (n=93)	73,92±16,47	36-106		
Korku (n=30)	76,00±11,56	64-96		
Aksiyon (n=49)	74,31±11,34	56-98		
Romantik (n=100)	70,18±11,64	40-98		
Fantazi/Bilim kurgu (n=94)	68,35±13,17	35-97		
Drama (n=50)	76,88±12,48	57-96		

¹Üstbiliş Ölçeği - 30; *p<0,05: istatistiksel olarak anlamlı

Burada; tüm varyans değerleri p<0,05 olduğu için Tamhane çoklu karşılaştırma değerleri kullanılmıştır (Tablo 3.20).

Tablo 3.20. Film Türlerine Göre ÜBO-30 ve Alt Ölçek Puanlarına Dair Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Tür (I)	Tür (J)	Ortalama Fark (I-J)	Standart Hata	p
Olumlu inançlar					
	Komedi	Romantik	2,51344*	0,64863	0,002*
		Fantazi/Bilim kurgu	2,78472*	0,71411	0,002*
Kontrol edilmezlik ve tehlike					
	Korku	Komedi	2,07527*	0,66972	0,039*
		Romantik	2,68333*	0,59096	0,000*
		Fantazi/Bilim kurgu	2,92908*	0,56482	0,000*
	Aksiyon	Romantik	1,53367*	0,48606	0,029*
		Fantazi/Bilim kurgu	1,77942*	0,45391	0,002*
Bilişsel güven					
	Drama	Korku	4,22667*	0,96261	0,000*
		Romantik	2,40000*	0,72196	0,012*
		Fantazi/Bilim kurgu	3,20468*	0,72960	0,000*
Düşünceleri kontrol ihtiyacı					
	Korku	Komedi	3,41935*	0,64273	0,000*
		Aksiyon	3,57823*	0,78567	0,000*
		Romantik	3,04333*	0,61100	0,000*
		Fantazi/Bilim kurgu	4,49291*	0,64989	0,000*
		Drama	3,53333*	0,69350	0,000*
Bilişsel farkındalık					
	Korku	Komedi	2,14624*	0,56995	0,004*
		Aksiyon	1,93469*	0,56368	0,014*
		Romantik	2,77000*	0,47158	0,000*
		Fantazi/Bilim kurgu	1,82766*	0,53043	0,013*
	Drama	Romantik	2,11000*	0,48079	0,000*
Üstbiliş toplam					
	Drama	Romantik	6,70000*	211,444	0,031*
		Fantazi/Bilim kurgu	8,52894*	222,702	0,003*

*p≤0,05: istatistiksel olarak anlamlı

Tablo 3.21. Film İzleme Amacına Göre ÜBO-30 ve Alt Ölçek Puanları

ÜBO-30 ¹	Puan Ortalaması±SS	Puan Aralığı	F	p
Olumlu inançlar			4,102	0,003*
Eğlenmek için (n=125)	13,8±4,670	6-23		
Sanatsal kazanım için (n=62)	12,66±4,37	6-22		
Vakit geçirmek için (n=114)	13,66±4,83	6-21		
Fiziksel rahatlama için (n=55)	11,00±4,31	6-19		
Psikolojik rahatlama için (n=60)	12,75±4,98	6-22		
Kontrol edilmezlik ve tehlike			12,675	0,000*
Eğlenmek için (n=125)	14,50±3,16	8-21		
Sanatsal kazanım için (n=62)	14,02±3,66	6-20		
Vakit geçirmek için (n=114)	15,58±3,44	6-21		
Fiziksel rahatlama için (n=55)	11,69±3,82	6-17		
Psikolojik rahatlama için (n=60)	13,67±3,26	9-21		
Bilişsel güven			5,034	0,001*
Eğlenmek için (n=125)	14,51±4,21	6-24		
Sanatsal kazanım için (n=62)	13,15±3,22	7-19		
Vakit geçirmek için (n=114)	14,38±4,78	7-23		
Fiziksel rahatlama için (n=55)	12,95±3,94	6-21		
Psikolojik rahatlama için (n=60)	12,02±4,13	6-22		
Düşünceleri kontrol ihtiyacı			6,634	0,000*
Eğlenmek için (n=125)	13,67±3,97	7-22		
Sanatsal kazanım için (n=62)	13,39±4,17	6-22		
Vakit geçirmek için (n=114)	15,39±3,64	8-20		
Fiziksel rahatlama için (n=55)	12,65±3,30	8-19		
Psikolojik rahatlama için (n=60)	13,75±2,76	9-19		
Bilişsel farkındalık			13,977	0,000*
Eğlenmek için (n=125)	17,61±3,40	10-24		
Sanatsal kazanım için (n=62)	18,74±2,57	7-22		
Vakit geçirmek için (n=114)	17,64±3,15	10-23		
Fiziksel rahatlama için (n=55)	14,47±3,25	7-19		
Psikolojik rahatlama için (n=60)	17,35±3,76	8-23		
Üstbilis toplam			12,114	0,000*
Eğlenmek için (n=125)	74,09±12,69	53-106		
Sanatsal kazanım için (n=62)	71,95±13,16	35-98		
Vakit geçirmek için (n=114)	76,64±13,56	55-98		
Fiziksel rahatlama için (n=55)	62,76±12,66	36-80		
Psikolojik rahatlama için (n=60)	69,53±11,67	51-95		

¹Üstbilis Ölçeği - 30; *p≤0,05: istatistiksel olarak anlamlı

ÜBO-30 alt ölçeklerinden olumlu inançlar, kontrol edilmezlik ve tehlike ve Üstbilis ölçeklerinin varyansları homojen olduğu için Tukey HSD; diğer ölçeklerin varyans değerleri $p<0,05$ 'den küçük olduğu için Tamhane çoklu karşılaştırma değerleri kullanılmıştır (Tablo 3.22).

Tablo 3.22. Film İzleme Amacına Göre ÜBO-30 ve Alt Ölçek Puanlarına Dair Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Amaç (I)	Amaç (J)	Ortalama Fark (I-J)	Standart Hata	p
Olumlu inançlar					
	Eğlenmek için	Fiziksel rahatlama için	2,80000*	0,75604	0,002*
	Vakit geçirmek için	Fiziksel rahatlama için	2,65789*	0,76710	0,005*
	Psikolojik rahatlama için	Fiziksel rahatlama için	2,80509*	0,55326	0,000*
	Sanatsal kazanım için	Fiziksel rahatlama için	2,32522*	0,63335	0,003*
		Sanatsal kazanım için	1,56282*	0,53956	0,032*
	Vakit geçirmek için	Fiziksel rahatlama için	3,88804*	0,56136	0,000*
		Psikolojik rahatlama için	1,91228*	0,54535	0,005*
	Psikolojik rahatlama için	Fiziksel rahatlama için	1,97576*	0,63830	0,018*
Bilişsel güven					
	Eğlenmek için	Psikolojik rahatlama için	2,49533*	0,65222	0,002*
	Vakit geçirmek için	Psikolojik rahatlama için	2,36053*	0,69565	0,009*
Düşünceleri kontrol ihtiyacı					
		Eğlenmek için	1,71396*	0,49276	0,006*
	Vakit geçirmek için	Sanatsal kazanım için	1,99887*	0,63049	0,019*
		Fiziksel rahatlama için	2,73142*	0,56033	0,000*
		Psikolojik rahatlama için	1,63596*	0,49338	0,011*
Bilişsel farkındalık					
	Eğlenmek için	Fiziksel rahatlama için	3,13527*	0,53334	0,000*
	Sanatsal kazanım için	Fiziksel rahatlama için	4,26921*	0,54597	0,000*
	Vakit geçirmek için	Fiziksel rahatlama için	3,16762*	0,52800	0,000*
	Psikolojik rahatlama için	Fiziksel rahatlama için	2,87727*	0,65369	0,000*
Üstbilis toplam					
	Eğlenmek için	Fiziksel rahatlama için	11,32436*	208,111	0,000*
	Sanatsal kazanım için	Fiziksel rahatlama için	9,18798*	238,238	0,001*
	Vakit geçirmek için	Fiziksel rahatlama için	13,87671*	211,157	0,000*
		Psikolojik rahatlama için	7,10702*	205,136	0,005*
	Psikolojik rahatlama için	Fiziksel rahatlama için	6,76970*	240,097	0,040*

* $p\leq0,05$: istatistiksel olarak anlamlı

Tablo 3.21 ve 3.22’de sunulan verilere göre, farklı amaçlarla film izleyen katılımcılar arasında ÜBO-30 alt ölçeklerinden olumlu inançlar, kontrol edilmezlik ve tehlike, bilişsel güven faktörü, düşünceleri kontrol ihtiyacı ve üstbiliş toplam puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmuştur (sırasıyla, $F(4,411)=4,102$, $p=0,003$; $F(4,411)=12,675$, $p=0,000$; $F(4,411)=5,034$, $p=0,001$; $F(4,411)=6,634$, $p=0,000$; $F(4,411)=13,977$, $p=0,000$; $F(4,411)=12,114$, $p=0,001$). Buna göre eğlenmek için, vakit geçirmek için, psikolojik rahatlama için ve sanatsal kazanım için film izleyenlerin olumlu inançlar puanları, fiziksel rahatlama için izleyenlere göre, vakit geçirmek için izleyenlerin olumlu inançlar puanları sanatsal kazanım için, fiziksel rahatlama için ve psikolojik rahatlama için izleyenlere göre, psikolojik rahatlama için izleyenlerin olumlu inanç puanları fiziksel rahatlama için izleyenlere göre, eğlenmek için ve vakit geçirmek için izleyenlerin bilişsel güven puanları psikolojik rahatlama için izleyenlere göre, vakit geçirmek için izleyenlerin düşünceleri kontrol ihtiyacı puanları diğer tüm amaçlarda izleyenlere göre, eğlenmek için, sanatsal kazanım için, vakit geçirmek için ve psikolojik rahatlama için izleyenlerin bilişsel farkındalık puanları fiziksel rahatlama için izleyenlere göre, eğlenmek için ve sanatsal kazanım için izleyenlerin üstbiliş toplam puanları fiziksel rahatlama için izleyenlere göre, vakit geçirmek için izleyenlerin üstbiliş toplam puanları fiziksel rahatlama ve psikolojik rahatlama için izleyenlere göre ve psikolojik rahatlama için izleyenlerin üstbiliş toplam puanları psikolojik rahatlama için izleyenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

3.6.3. Müzik Dinleme Tercihleri ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki

Katılımcıların müzik dinleme tercihleri ile kişilik özellikleri arasındaki farklılıklar aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 3.23. Müzik Dinleme Sıklığına Göre EKA-GGK Alt Ölçek Puanları

EKA-GGK ¹	Puan Ortalaması±SS	Puan Aralığı	F	p
Nörotisizm			2,091	0,101
Nadiren (n=14)	2,57±1,34	1-4		
Ara sıra (n=51)	2,53±1,54	1-6		
Sıklıkla (n=145)	2,41±1,75	0-6		
Çok sık (n=206)	2,87±1,83	0-6		
Dışa dönüklük			3,163	0,024*
Nadiren (n=14)	3,71±2,20	1-6		
Ara sıra (n=51)	3,06±2,42	0-6		
Sıklıkla (n=145)	4,04±1,99	0-6		
Çok sık (n=206)	4,04±2,17	0-6		
Psikotisizm			15,855	0,000*
Nadiren (n=14)	2,86±1,41	1-4		
Ara sıra (n=51)	0,78±0,97	0-3		
Sıklıkla (n=145)	1,43±1,05	0-5		
Çok sık (n=206)	1,62±1,11	0-4		

¹Eysenck Kişilik Anketi - Gözden Geçirilmiş Kısa Formu; *p≤0,05: istatistiksel olarak anlamlı

Burada; dışa dönüklük Tukey HSD; Psikotisizm ölçeğinde ise Tamhane çoklu karşılaştırma değerleri kullanılmıştır (Tablo 3.24).

Tablo 3.24. Müzik Dinleme Sıklığına Göre EKA-GGK Alt Ölçek Puanlarına Dair Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Sıklık (I)	Sıklık (J)	Ortalama Fark (I-J)	Standart Hata	p
Dışa dönüklük					
	Sıklıkla	Ara sıra	0,98256*	0,34925	0,026*
	Çok sık	Ara sıra	0,98487*	0,33552	0,018*
Psikotisizm					
		Ara sıra	2,07283*	0,39947	0,000*
	Nadiren	Sıklıkla	1,42956*	0,38591	0,013*
		Çok sık	1,23578*	0,38369	0,036*
	Sıklıkla	Ara sıra	0,64327*	0,16101	0,001*
	Çok sık	Ara sıra	0,83705*	0,15562	0,000*

*p≤0,05: istatistiksel olarak anlamlı

Tablo 3.23 ve 3.24'te sunulduğu gibi, farklı sıklıklarda müzik dinleyen katılımcılar arasında EKA-GGK alt ölçeklerinden dışa dönüklük ve psikotisizm puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmuştur (sırasıyla, F(3,412)=3,163, p=0,024; F(3,412)=15,855, p=0,007). Buna göre sıklıkla ve çok sık müzik dinleyen katılımcıların dışa dönüklük ve psikotisizm puanları ara sıra dinleyenlere göre, nadiren dinleyenlerin psikotisizm puanları, ara sıra, sıklıkla ve çok sık dinleyenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmu

Tablo 3.25. Müzik Türlerine Göre EKA-GGK Alt Ölçek Puanları

EKA-GGK ¹	Puan Ortalaması±SS	Puan Aralığı	F	p
Nörotisizm			7,549	0,000*
Dünya klasikleri (n=68)	2,47±1,44	0-5		
Pop/Dans (n=1159)	3,02±1,68	0-6		
Rock/Metal (n=699)	3,22±2,11	0-6		
Halk/Sanat/Country (n=96)	1,82±1,65	0-6		
Hiphop/R&B (n=8)	3,00±2,14	1-5		
Jazz/Blues (n=60)	2,82±1,43	0-6		
Dışa dönüklük			1,804	,111
Dünya klasikleri (n=68)	3,43±2,47	0-6		
Pop/Dans (n=1159)	4,25±1,93	0-6		
Rock/Metal (n=699)	3,71±2,18	0-6		
Halk/Sanat/Country (n=96)	3,93±2,24	0-6		
Hiphop/R&B (n=8)	3,00±3,21	0-6		
Jazz/Blues (n=60)	4,13±1,81	0-6		
Psikotisizm			13,073	0,000*
Dünya klasikleri (n=68)	1,31±1,01	0-4		
Pop/Dans (n=1159)	1,08±0,97	0-4		
Rock/Metal (n=699)	1,74±0,90	0-3		
Halk/Sanat/Country (n=96)	1,36±1,32	0-5		
Hiphop/R&B (n=8)	2,00±1,07	1-3		
Jazz/Blues (n=60)	2,35±0,99	0-4		

¹Eysenck Kişilik Anketi - Gözden Geçirilmiş Kısa Formu; *p≤0,05: istatistiksel olarak anlamlı

Burada; tüm varyans değerleri p<0,05 olduğu için Tamhane çoklu karşılaştırma değerleri kullanılmıştır (Tablo 3.25).

Tablo 3.26. Müzik Türlerine Göre EKA-GGK Alt Ölçek Puanlarına Dair Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Tür (I)	Tür (J)	Ortalama Fark (I-J)	Standart Hata	p
Nörotisizm					
	Pop/Dans	Halk/Sanat/Country	1,19447*	0,22988	0,000*
	Rock/Metal	Halk/Sanat/Country	1,39447*	0,30500	0,000*
	Jazz/Blues	Halk/Sanat/Country	0,99375*	0,24993	0,002*
Psikotisizm					
	Rock/Metal	Pop/Dans	0,66087*	0,14159	0,000*
		Dünya klasikleri	1,04118*	0,17698	0,000*
	Jazz/Blues	Pop/Dans	1,27174*	0,15667	0,000*
		Rock/Metal	0,61087*	0,16755	0,006*
		Halk/Sanat/Country	0,98542*	0,18578	0,000*

*p≤0,05: istatistiksel olarak anlamlı

Tablo 3.25 ve 3. 26’da sunulduğu üzere farklı türlerde müzik dinleyen katılımcılar arasında EKA-GGK alt ölçeklerinden nörotisizm ve dışa dönüklük puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmuştur (sırasıyla, F(5,410)=7,549, p=0,000;

F(5,410)=5,095, p=0,000). Katılımcı sayısının Hiphop/R&B grubunda az olması nedeniyle (n=8) Kruskal Wallis testi uygulanmıştır (sırasıyla, $\chi^2=7,910$, $\chi^2=6,143$). Buna göre, pop/dans, rock/metal,/Jazz/blues türü dinleyenlerin nörotisizm puanları halk/sanat/country türü dinleyenlere göre, rock/metal türü dinleyenlerin psikotisizm puanları pop/dans türü dinleyenlere göre ve jazz/blues türü dinleyenlerin psikotisizm puanları dünya klasikleri, pop/dans/rock/metal ve halk/sanat/country türü dinleyenlere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo 3.27 ve 3.28’de verildiği üzere, farklı amaçlarla müzik dinleyen katılımcılar arasında EKA-GGK alt ölçeklerinden nörotisizm ve dışa dönüklük puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmuştur (sırasıyla, F(4,411)=5,446, p=0,334; F(4,411)=5,014, p=0,001). Buna göre psikolojik rahatlama için müzik dinleyenlerin nörotisizm puanları eğlenmek için, vakit geçirmek için ve fiziksel rahatlama için dinleyenlere göre, fiziksel rahatlama için dinleyenlerin dışa dönüklük puanları eğlenmek için ve psikolojik rahatlama için dinleyenlere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo 3.27. Müzik Dinleme Amacı İle EKA-GGK Alt Ölçek Puanları

EKA-GGK¹	Puan Ortalaması±SS	Puan Aralığı	F	p
Nörotisizm			5,446	0,000*
Eğlenmek için (n=118)	2,37±1,97	0-6		
Sanatsal kazanım için (n=22)	2,36±1,92	0-5		
Vakit geçirmek için (n=61)	2,25±1,34	0-6		
Fiziksel rahatlama için (n=83)	2,54±1,54	0-6		
Psikolojik rahatlama için (n=132)	3,22±1,72	0-6		
Dışa dönüklük			5,014	0,001*
Eğlenmek için (n=118)	3,82±2,12	0-6		
Sanatsal kazanım için (n=22)	3,95±1,68	1-6		
Vakit geçirmek için (n=61)	4,02±2,25	0-6		
Fiziksel rahatlama için (n=83)	4,73±1,96	0-6		
Psikolojik rahatlama için (n=132)	3,42±2,22	0-6		
Psikotisizm			0,528	0,716
Eğlenmek için (n=118)	1,55±1,23	0-4		
Sanatsal kazanım için (n=22)	1,45±1,01	0-3		
Vakit geçirmek için (n=61)	1,57±1,23	0-4		
Fiziksel rahatlama için (n=83)	1,54±1,09	0-5		
Psikolojik rahatlama için (n=132)	1,38±1,07	0-4		

¹Eysenck Kişilik Anketi - Gözden Geçirilmiş Kısa Formu; *p≤0,05: istatistiksel olarak anlamlı

Burada; Nörotisizm ve dışa dönüklük ölçekleri için Tamhane çoklu karşılaştırma kullanılmıştır.

Tablo 3.28. Müzik Dinleme Amacına Göre EKA-GGK Alt Ölçek Puanlarına Dair Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Amaç (I)	Amaç(J)	Ortalama Fark (I-J)	Standart Hata	p
Nörotisizm					
		Eğlenmek için	0,84682*	0,23498	0,004*
	Psikolojik rahatlama için	Vakit geçirmek için	0,97380*	0,22733	0,000*
		Fiziksel rahatlama için	0,67753*	0,22572	0,030*
Dışa dönüklük					
		Eğlenmek için	0,91291*	0,29018	0,019*
	Fiziksel rahatlama için	Psikolojik rahatlama için	1,31827*	0,28900	0,000*

*p≤0,05: istatistiksel olarak anlamlı

3.6.4. Müzik Dinleme Tercihleri ile Üstbiliş Düzeyleri Arasındaki İlişki

Katılımcıların müzik dinleme tercihleri ile üstbiliş düzeyleri arasındaki farklılıklar aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 3.29. Müzik Dinleme Sıklığına Göre ÜBO-30 ve Alt Ölçek Puanları

ÜBO-30 ¹	Puan ortalaması±SS	Puan Aralığı	F	p
Olumlu inançlar			3,751	0,011*
Nadiren (n=14)	14,29±5,08	8-21		
Ara sıra (n=51)	14,57±4,43	6-21		
Sıklıkla (n=145)	13,40±4,60	6-23		
Çok sık (n=206)	12,38±4,80	6-22		
Kontrol edilmezlik ve tehlike			2,468	0,062
Nadiren (n=14)	14,71±4,14	12-21		
Ara sıra (n=51)	14,73±4,17	6-21		
Sıklıkla (n=145)	14,70±3,37	6-21		
Çok sık (n=206)	13,75±3,54	6-21		
Bilişsel güven			4,204	0,006*
Nadiren (n=14)	17,00±3,92	9-21		
Ara sıra (n=51)	14,67±4,43	7-21		
Sıklıkla (n=145)	13,38±4,58	7-24		
Çok sık (n=206)	13,47±3,94	6-22		
Düşünceleri kontrol ihtiyacı			6,129	0,000*
Nadiren (n=14)	17,00±3,92	13-22		
Ara sıra (n=51)	15,12±3,13	8-20		
Sıklıkla (n=145)	14,03±3,81	7-21		
Çok sık (n=206)	13,45±3,75	6-22		
Bilişsel farkındalık			1,249	0,291
Nadiren (n=14)	18,14±2,38	15-21		
Ara sıra (n=51)	17,35±2,58	13-21		
Sıklıkla (n=145)	17,68±2,92	12-23		
Çok sık (n=206)	17,03±4,00	7-24		
Üstbiliş toplam			5,824	0,001*
Nadiren (n=14)	81,14±17,42	58-106		
Ara sıra (n=51)	76,43±13,34	56-98		
Sıklıkla (n=145)	73,19±12,07	40-98		
Çok sık (n=206)	70,08±13,81	35-98		

¹Üstbiliş Ölçeği - 30; *p≤0,05: istatistiksel olarak anlamlı

Burada; bilişsel güven ölçeği için Tamhane; diğer ölçekler için ise Tukey HSD çoklu karşılaştırması kullanılmıştır (Tablo 3.30).

Tablo 3.30. Müzik Dinleme Sıklığına Göre ÜBO-30 ve Alt Ölçek Puanlarına Dair Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Sıklık (I)	Sıklık (J)	Ortalama Fark (I-J)	Standart Hata	p
Olumlu inançlar (Tukey HSD)					
	Ara sıra	Çok sık	2,18513*	0,734	0,016*
Bilişsel güven (Tamhane)					
	Nadiren	Sıklıkla	3,62069*	111,501	0,029*
		Çok sık	3,52913*	108,360	0,032*
Düşünceleri kontrol ihtiyacı (Tukey HSD)					
	Nadiren	Sıklıkla	2,96552*	103,759	0,023*
		Çok sık	3,55340*	102,398	0,003*
	Ara sıra	Çok sık	1,67105*	0,57986	0,022*
Üstbiliş toplam (Tukey HSD)					
	Nadiren	Çok sık	11,06033*	367,421	0,015*
	Ara sıra	Çok sık	6,34885*	208,065	0,013*

*p≤0,05: istatistiksel olarak anlamlı

Tablo 3.29 ve 3.30’da sunulduğu gibi, farklı sıklıklarda müzik dinleyen katılımcılar arasında ÜBO-30 alt faktörlerinden olumlu inançlar, bilişsel güven ve üstbiliş toplam puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmuştur (sırasıyla, $F(3,412)=3,751$, $p=0,011$; $F(3,412)=4,204$, $p=0,006$; $F(3,412)=5,824$, $p=0,001$). Buna göre ara sıra müzik dinleyenlerin olumlu inançlar puanları çok sık dinleyenlere göre, nadiren dinleyenlerin bilişsel güven puanları sıklıkla ve çok sık dinleyenlere göre, nadiren dinleyenlerin düşünceleri kontrol ihtiyacı puanları sıklıkla ve çok sık dinleyenlere göre, ara sıra dinleyenlerin düşünceleri kontrol ihtiyacı puanları çok sık dinleyenlere göre, nadiren ve ara sıra dinleyenlerin üstbiliş toplam puanları çok sık dinleyenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 3.31. Müzik Türlerine Göre ÜBO-30 ve Alt Ölçek Puanları

ÜBO-30 ¹	Puan Ortalaması±SS	Puan Aralığı	F	p
Olumlu inançlar			3,269	0,007*
Dünya klasikleri (n=68)	11,54±4,31	6-22		
Pop/Dans (n=115)	13,76±4,17	6-21		
Rock/Metal (n=69)	12,87±4,91	6-19		
Halk/Sanat/Country (n=96)	13,80±4,97	6-23		
Hiphop/R&B (n=8)	15,50±6,95	9-22		
Jazz/Blues (n=60)	12,22±4,91	6-22		
Kontrol edilmezlik ve tehlike			3,41	0,005*
Dünya klasikleri (n=68)	15,04±2,03	12-20		
Pop/Dans (n=115)	14,04±3,59	6-21		
Rock/Metal (n=69)	14,62±3,34	6-21		
Halk/Sanat/Country (n=96)	13,97±4,47	6-21		
Hiphop/R&B (n=8)	17,50±2,67	15-20		
Jazz/Blues (n=60)	13,20±3,50	7-18		
Bilişsel güven			0,393	0,854
Dünya klasikleri (n=68)	13,62±4,48	8-23		
Pop/Dans (n=115)	13,57±3,41	7-21		
Rock/Metal (n=69)	13,59±4,96	6-24		
Halk/Sanat/Country (n=96)	13,53±4,55	6-22		
Hiphop/R&B (n=8)	14,50±0,53	14-15		
Jazz/Blues (n=60)	14,35±4,61	7-22		
Düşünceleri kontrol ihtiyacı			3,766	0,002*
Dünya klasikleri (n=68)	15,59±3,71	8-22		
Pop/Dans (n=115)	13,90±4,40	7-22		
Rock/Metal (n=69)	13,12±3,41	8-21		
Halk/Sanat/Country (n=96)	13,49±3,28	6-19		
Hiphop/R&B (n=8)	15,00±1,07	14-16		
Jazz/Blues (n=60)	13,93±3,47	8-21		
Bilişsel farkındalık			3,199	0,008*
Dünya klasikleri (n=68)	18,60±2,04	14-22		
Pop/Dans (n=115)	16,67±3,85	7-23		
Rock/Metal (n=69)	17,13±2,40	13-21		
Halk/Sanat/Country (n=96)	17,08±4,15	7-23		
Hiphop/R&B (n=8)	18,50±3,74	15-22		
Jazz/Blues (n=60)	17,65±3,38	12-24		
Üstbiliş toplam			1,155	0,331
Dünya klasikleri (n=68)	74,40±8,46	56-98		
Pop/Dans (n=115)	71,94±14,39	48-106		
Rock/Metal (n=69)	71,33±12,84	40-97		
Halk/Sanat/Country (n=96)	71,88±17,11	35-98		
Hiphop/R&B (n=8)	81,00±12,83	69-93		
Jazz/Blues (n=60)	71,35±10,39	56-89		

¹Üstbiliş Ölçeği - 30; *p≤0,05: istatistiksel olarak anlamlı

Burada; tüm varyans değerleri p<0,05 olduğu için Tamhane çoklu karşılaştırma değerleri kullanılmıştır (Tablo 3.32).

Tablo 3.32. Müzik Türlerine Göre ÜBO-30 ve Alt Ölçek Puanlarına Dair Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Tür (I)	Tür (J)	Ortalama Fark (I-J)	Standart Hata	p
Olumlu inançlar					
	Pop/Dans	Dünya klasikleri	2,21240*	0,65121	0,013*
	Halk/Sanat/Country	Dünya klasikleri	2,25797*	0,72813	0,034*
Kontrol edilmezlik ve tehlike					
	Dünya klasikleri	Jazz/Blues	1,84412*	0,51440	0,008*
	Hiphop/R&B	Jazz/Blues	4,30000*	104,723	0,028*
Düşünceleri kontrol ihtiyacı					
	Dünya klasikleri	Rock/Metal	2,47229*	0,60952	0,001*
		Halk/Sanat/Country	2,09865*	0,56103	0,004*
	Hiphop/R&B	Rock/Metal	1,88406*	0,55808	0,031*
Bilişsel farkındalık					
	Dünya klasikleri	Pop/Dans	1,93338*	0,43565	0,000*
		Rock/Metal	1,47251*	0,38025	0,003*
		Halk/Sanat/Country	1,51961*	0,49052	0,034*

*p≤0,05: istatistiksel olarak anlamlı

Tablo 3.31 ve 3.32’de sunulduğu gibi, farklı türlerde müzik dinleyen katılımcılar arasında ÜBO-30 alt ölçeklerinden olumlu inançlar, kontrol edilmezlik ve tehlike, düşünceleri kontrol ihtiyacı ve bilişsel farkındalık puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmuştur (sırasıyla, $F(5,410)=3,269$, $p=0,007$; $F(5,410)=3,410$, $p=0,005$; $F(5,410)=3,766$, $p=0,002$; $F(5,410)=3,199$, $p=0,008$). Katılımcı sayısının Hiphop/R&B grubunda az olması nedeniyle ($n=8$) Kruskal Wallis testi uygulanmıştır (sırasıyla, $\chi^2=10,079$, $\chi^2=9,637$, $\chi^2=4,725$, $\chi^2=8,491$). Buna göre pop/dans ve halk/sanat/country türü müzik dinleyenlerin olumlu inançlar puanları dünya klasikleri türüne göre, dünya klasikleri türü dinleyenlerin kontrol edilemezlik ve tehlike puanları jazz/blues türü dinleyenlere göre, dünya klasikleri türü dinleyenlerin düşünceleri kontrol ihtiyacı puanları rock/metal ve halk/sanat/country türü dinleyenlere göre, hiphop/R&B türü dinleyenlerin düşünceleri kontrol ihtiyacı puanları rock/metal türü dinleyenlere göre, dünya klasikleri türü dinleyenlerin bilişsel farkındalık puanları pop/dans, rock/metal ve halk/sanat/country türü dinleyenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 3.33. Müzik Dinleme Amacına Göre ÜBO-30 ve Alt Ölçek Puanları

ÜBO-30 ¹	Puan Ortalaması±SS	Puan Aralığı	F	p
Olumlu inançlar			5,300	0,000*
Eğlenmek için (n=116)	14,02±5,03	6-23		
Sanatsal kazanım için (n=22)	11,18±5,94	6-22		
Vakit geçirmek için (n=61)	14,16±4,57	6-21		
Fiziksel rahatlama için (n=83)	11,52±4,65	6-19		
Psikolojik rahatlama için (n=132)	13,01±4,05	6-22		
Kontrol edilemezlik ve tehlike			1,405	0,231
Eğlenmek için (n=116)	14,80±3,77	6-21		
Sanatsal kazanım için (n=22)	13,09±4,05	8-20		
Vakit geçirmek için (n=61)	14,03±4,29	6-21		
Fiziksel rahatlama için (n=83)	14,10±3,56	6-21		
Psikolojik rahatlama için (n=132)	14,09±2,99	6-21		
Bilişsel güven			4,066	0,003*
Eğlenmek için (n=116)	14,95±3,44	6-21		
Sanatsal kazanım için (n=22)	13,09±3,77	7-18		
Vakit geçirmek için (n=61)	13,10±5,17	6-23		
Fiziksel rahatlama için (n=83)	13,75±4,28	8-24		
Psikolojik rahatlama için (n=132)	12,95±4,39	6-22		
Düşünceleri kontrol ihtiyacı			1,431	0,223
Eğlenmek için (n=116)	13,45±4,16	6-22		
Sanatsal kazanım için (n=22)	13,86±5,03	8-22		
Vakit geçirmek için (n=61)	14,74±3,42	10-21		
Fiziksel rahatlama için (n=83)	13,77±3,49	7-19		
Psikolojik rahatlama için (n=132)	14,24±3,47	8-21		
Bilişsel farkındalık			7,179	0,000*
Eğlenmek için (n=116)	16,41±4,22	7-23		
Sanatsal kazanım için (n=22)	17,86±2,29	15-22		
Vakit geçirmek için (n=61)	17,84±2,79	13-22		
Fiziksel rahatlama için (n=83)	16,49±3,32	7-22		
Psikolojik rahatlama için (n=132)	18,37±2,85	13-24		
Üstbiliş toplam			1,637	0,164
Eğlenmek için (n=116)	73,62±16,51	35-106		
Sanatsal kazanım için (n=22)	69,09±15,84	53-98		
Vakit geçirmek için (n=61)	73,87±13,07	55-96		
Fiziksel rahatlama için (n=83)	69,63±10,22	48-85		
Psikolojik rahatlama için (n=132)	72,66±11,99	40-97		

¹Üstbiliş Ölçeği - 30; *p≤0,05: istatistiksel olarak anlamlı

Burada; tüm varyans değerleri p<0,05 olduğu için Tamhane çoklu karşılaştırma değerleri kullanılmıştır (Tablo 3.34).

Tablo 3.34. Müzik Dinleme Amacına Göre ÜBO-30 ve Alt Ölçek Puanlarına Dair Çoklu Karşılaştırma Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Amaç (I)	Amaç (J)	Ortalama Fark (I-J)	Standart Hata	p
Olumlu inançlar					
	Eğlenmek için	Fiziksel rahatlama için	2,49888*	0,68910	0,004*
	Vakit geçirmek için	Fiziksel rahatlama için	2,64586*	0,77611	0,009*
Bilişsel güven					
	Eğlenmek için	Psikolojik rahatlama için	2,00218*	0,49650	0,001*
Bilişsel farkındalık					
	Psikolojik rahatlama için	Eğlenmek için	1,96443*	0,46108	0,000*
		Fiziksel rahatlama için	1,87724*	0,44057	0,000*

*p≤0,05: istatistiksel olarak anlamlı

Tablo 3.33 ve 3.34'te sunulduğu gibi, farklı amaçlarla müzik dinleyen katılımcılar arasında ÜBO-30 alt ölçeklerinden olumlu inançlar, bilişsel güven, düşünceleri kontrol ihtiyacı, bilişsel farkındalık puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmuştur (sırasıyla, $F(4,411)=5,300$, $p=0,000$; $F(4,411)=4,066$, $p=0,003$; $F(4,411)=6,634$, $p=0,000$; $F(4,411)=13,977$, $p=0,000$). Buna göre, eğlenmek için ve vakit geçirmek için müzik dinleyenlerin olumlu inançlar puanları fiziksel rahatlama için dinleyenlere göre, eğlenmek için dinleyenlerin bilişsel güven puanları psikolojik rahatlama için dinleyenlere göre, psikolojik rahatlama için dinleyenlerin bilişsel farkındalık puanları eğlenmek için ve fiziksel rahatlama için dinleyenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

BÖLÜM 4

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada bireylerin medya tercihleri ile kişilik özellikleri ve üstbilişleri arasındaki ilişkinin incelenmesi hedeflenmiştir. Bunun için yapılan çalışmaya 20-67 yaş arasında toplam 416 kişi (247 kadın, 169 erkek) katılmış olup çalışma verileri internet üzerinden toplanmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması $41,72 \pm 12,62$ ve yaş aralığı 20-67'dir. Çalışmada yaş grupları 20-45 arası (n=241) ve 46 ve üzeri (n=175) olarak belirlenmiştir. Katılımcıların 332'si üniversite ve üzeri, 84'ü lise ve altında eğitim düzeyine sahiptirler.

Katılımcıların yarıya yakını (%46) ara sıra film izlerken, yaklaşık üçte biri (%33) sıklıkla film izlediğini bildirmiştir. Katılımcıların izlemeyi tercih ettikleri film türleri incelendiğinde romantik, fantasti/bilim kurgu ve komedi türlerinin birbirine yakın oranlarla tercih edildiği gözlenmiştir (sırasıyla, %24, %23, %22). Film izleme amaçları açısından katılımcılar incelendiğinde, %30'unun eğlenmek için, %27,4'ünün ise vakit geçirmek için film izlediği belirlenmiştir. Katılımcıların müzik dinleme tercihleri incelendiğinde ise yarısının çok sık müzik dinlediği, üçte birinin ise sıklıkla müzik dinlediği görülmüştür. Pop/dans, halk/sanat/country türleri katılımcıların en sık dinledikleri müzik türlerindedir (sırasıyla, %28 ve %23). Katılımcıların sırasıyla psikolojik rahatlama (%32), eğlenmek için (%28) ve fiziksel rahatlama (%20) amacıyla müzik dinledikleri gözlenmiştir.

Yapılan bir araştırmada kullanılan ölçekler sosyodemografik veriler ışığında incelendiğinde, EKA-GGK alt boyutlarının katılımcıların cinsiyetine göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir (Forrest, Lewis ve Shevlin, 2000). Buna göre araştırmamızda kadın katılımcıların EKA-GGK alt ölçeklerinden nörotisizm puanları erkeklerinkinden yüksekken, erkek katılımcıların da psikotisizm puanları kadınlardan yüksek bulunmuştur. Yapılan kimi çalışmalarda erkeklerin aldıkları dışa dönüklük puanları kadınlara oranla daha yüksek bulunmuştur. EKA-GGK'nin Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışmasında ölçek alt boyutlarından nörotisizm, dışa dönüklük, psikotisizm puanlarının cinsiyete dayalı bir farklılığının olmadığı belirlenmiştir (Karancı, Dirik ve Yorulmaz, 2007). Çalışmamızda elde

edilen bu bulguların, EKA-GGK alt boyutlarından alınan puan farklılıklarının doğuştan gelen cinsiyet ile ilgili değil, sonradan öğrenilmiş cinsiyet rollerinin, bireyin kendini kandını ya da erkeksi hissetmesiyle alakalı olabileceğidir (Shevlin, Bailey ve Adamson, (2002). Yürüttüğümüz bu araştırmada ise ölçek puanlarının katılımcıların cinsiyetine göre farklılık gösterdiği gözlenmiştir. Kadın katılımcıların EKA-GGK alt ölçeklerinden nörotisizm ve dışa dönüklük puanları erkeklerden daha yüksek bulunmuştur. Çalışmamızda katılımcıların aldıkları ölçek puanlarının eğitim seviyelerine göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Buna göre nörotisizm ve psikotisizm alt ölçeğinde üniversite ve üzeri eğitim alan katılımcılar, lise ve altında eğitim düzeyine sahip katılımcılara göre daha yüksek, lise ve altı katılımcıların ise dışa dönüklükte daha yüksek puan almışlardır. Katılımcıların yaşlarına göre incelendiğindeyse 20-45 yaş arası katılımcıların 46 ve üzeri yaştaki katılımcılara oranla nörotisizm ve psikotisizm puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

ÜBO-30 ve alt faktörleri incelendiğinde, çalışmamızda olumlu inançlar ve kontrol edilemezlik ve tehlike alt faktörlerinde erkeklerin kadınlara oranla, kadınların düşünceleri kontrol puanlarının ise erkeklere oranla daha yüksek puan aldığı bulunmuştur. Wells ve Cartwright-Hatton'ın (2004) çalışması incelendiğinde alınan puanların cinsiyet bakımından istatistiksel olarak herhangi bir farkı bulunamamıştır. Bir başka çalışmada olumlu inançlar, kontrol edilemezlik ve tehlike ve düşünceleri kontrol ihtiyacı puanları üzerinde cinsiyet bakımından anlamlı bir fark bulunmuştur (Tosun&Irak, 2008). Kadınların kontrol edilemezlik ve tehlike puanları erkeklere oranla daha yüksek bulunmuştur (Tosun ve ark., 2008). Buna ek olarak bizim çalışmamızda bilişsel farkındalık puanları kadınlarda üstbiliş toplam puanı ise erkeklerde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu çalışmalar arasındaki değişkenlik kültürel farklılıklardan ötürü oluşmuş olabilir. Bizim çalışmamızda yaşın ÜBO-30 alt faktörleriyle istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelatif bir ilişkisi bulunamamışken, Tosun ve ark.'nın (2008) çalışmasında kontrol edilemezlik ve tehlike, düşünceleri kontrol ihtiyacı ve bilişsel güven alt faktörleriyle yaş arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Film izleme tercihleri kişilik özellikleri bağlamında incelendiğinde, EKA-GGK alt ölçeklerinden dışa dönüklük puanları aksiyon filmleriyle pozitif yönde anlamlı olarak ilişkiliyken, psikotisizm puanları komedi ve romantik filmler ile negatif yönde anlamlı olarak ilişkili bulunmuştur. Chausson (2007) yaptığı araştırmada nörotisizm puanı yüksek olanların romantik, komedi ve korku filmleri tercih ettiğini belirtmiştir, korku türünü aynı zamanda dışa dönükler de tercih etmişlerdir. Fanzati türünü tercih edenlerin ise dışa dönüklük puanları anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Hall (2005)'ın gerçekleştirdiği çalışmaya göre

dışa dönüklük puanları ile aksiyon türünde film izleme oranları pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur. Bunun yanı sıra psikotizm puanları ile komedi ve romantik film türleri arasında negatif yönde anlamlı olarak ilişki gözlenmiştir.

Weaver (1991) sadece erkeklerin katılımıyla gerçekleştirdiği çalışmasında nörotizm puanları yüksek olan kişilerin drama türünü, psikotizm puanları yüksek olan katılımcıların korku türünü, dışadönüklük puanları yüksek katılımcıların ise komedi türünü tercih ettiklerini gözlemiştir. Weaver, Brosius ve Mundorf'un (1993) yaptığı çalışmaya göre dışa dönüklük alt ölçek puanı komedi filmleriyle, psikotizm puanları başta korku filmleriyle ve korku türüne oranla daha az olmak koşuluyla komedi filmleriyle anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur. Nörotizm ölçek puanlarının herhangi bir film türüyle ilişkisi saptanamamıştır. Bizim çalışmamızda ise istatistiksel olarak anlamlı anlamlı farklar, aksiyon türünü seçenlerde komedi türünü seçenlere oranla daha yüksek nörotizm puanı, korku türünü seçenlerde komedi, aksiyon, fantasti/bilim kurgu ve drama türünü seçenlere oranla daha yüksek dışa dönüklük puanı, aksiyon türünü seçenlerde komediye oranla ve fantasti/bilim kurgu türünü seçenlerde komedi ve korku türüne oranla daha yüksek psikotizm puanı edildiği yönündedir. Bu farklılıklar katılımcıların kültürel farklarından meydana gelebileceği gibi, diğer çalışmalarla olan katılımcıların yaş grupları ya da eğitim seviyeleriyle ilgili olabilir. Bunlara ek olarak çalışmamızda film izleme sıklıkları ile film izleme amaçları ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki de incelenmiştir. Buna göre çok sık film izleyenlerin nörotizm puanları arasına ve sıklıkla film izleyenlere göre, sıklıkla izleyenlerin, ara sıra ve nadiren izleyenlere, çok sık izleyenlerin ise ara sıra izleyenlere göre dışa dönüklük puanları, sıklıkla film izleyenlerin psikotizm puanları ise nadiren izleyenlere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Film izleme amaçları bakımından incelendiğinde vakit geçirmek için film izleyenlerin dışa dönüklük puanları eğlenmek, sanatsal kazanım ve fiziksel rahatlama için film izleyenlere göre, fiziksel rahatlama için film izleyenlerin puanları ise eğlenmek, sanatsal kazanım, vakit geçirmek ve psikolojik rahatlama için film izleyenlere göre, sanatsal kazanım için film izleyenlerin psikotizm puanları eğlenmek ve vakit geçirmek için izleyenlere göre, psikolojik rahatlama için izleyenlerin ise vakit geçirmek isteyenlere oranla psikotizm puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Araştırma sonuçlarımıza göre korku filmi izlemeyi tercih edenlerin dışa dönüklük puanlarının diğer tüm film türlerini seçenlere oranla daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Buna neden olarak dışa dönüklüğün kontrolsüz duygular ve dürtüsellik gibi kişilik özellikleri ile bağlantılı olmasından kaynaklı olabilir. Nörotizm ve psikotizm puanlarının benzer film türleri

bakımından farklılık göstermesi, dışa dönüklüğün film tercihleriyle olan ilişkisinin daha ileri düzeyde araştırılması gerekliliğini düşündürmektedir. Çalışmamızda katılımcıların film izleme sıklığının yüksek olduğu ve bununla ilişkili olarak EKA-GGK puanlarının da yükseldiği dikkat çekmiştir, bunun da farklı amaçlarla film izleyenlerin yükselen EKA-GGK puanlarıyla alaklı olabileceği ve örneğin bir bireyin sıklıkla film izleme amacı fiziksel rahatlama amaçlı olup olmadığı tartışılıp, ileriki çalışmalarda bu konu üzerinde durulabilir.

Katılımcıların müzik tercihleri incelendiğinde Hall (2005) gerçekleştirdiği çalışmada halk, jazz ve pop-rock türleri ile dışadönüklük puanlarını pozitif yönde anlamlı, nörotisizm puanları ile jazz ve klasik türü negatif yönde, pop-rock türüyle ile pozitif yönde ilişkili bulmuşken, psikotisizm puanı ile herhangi bir müzik türü tercihinin ilişkili bulunmamıştır. Çalışmamızda ise dinlenen müzik türlerine göre kişilik özelliklerine dair bulgular şu şekildedir. Pop/dans, rock/metal, jazz/blues türünü tercih edenlerin nörotisizm puanları halk/sanat/country türünü tercih edenlere oranla, rock/metal dinleyenlerin psikotisizm puanları, pop/dans türünü tercih edenlere göre, jazz/blues dinleyenlerin ise dünya klasikleri, pop/dans, rock/metal ve halk/sanat/country türünü tercih edenlere göre psikotisizm puanları anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Weaver (1991) yaptığı çalışmada müzik türlerini upbeat (neşeli/yüksek vurgulu), dowbeat (karamsar/düşük vurgulu) olarak ayırmıştır. Buna göre nörotisizm puanları ile downbeat müzik türleri arasında (örn: rock, pop, country) türlerini tercih etmişlerdir. Farklı sıklıkta müzik dinleyen katılımcıların EKA-GGK alt ölçeklerinden dışa dönüklük puanları çok sık ve sıklıkla dinleyenlerde ara sıra dinleyenlere göre, nadiren dinleyenlerin psikotisizm puanları ara sıra, sıklıkla ve çok sık dinleyenlere göre, sıklıkla ve çok sık dinleyenlerin puanları ise ara sıra izleyenlerinkine göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Farklı amaçlarla dinlenen müzikler açısından EKA-GGK alt ölçekleri incelendiğinde psikolojik rahatlama amacıyla müzik dinleyenlerin nörotisizm puanları eğlenmek, vakit geçirmek ve fiziksel rahatlama amacıyla izleyenlere göre, fiziksel rahatlama amacıyla dinleyenlerin dışa dönüklük puanları eğlenmek ve psikolojik rahatlama için dinleyenlere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Çalışmamızda nörotisizm puanlarının halk/sanat/country türünde müzik dinleyenlerde, rock/metal türünü tercih edenlere oranla anlamlı olarak daha düşük çıkması nörotisizmin duygusal tutarsızlık ve aşırı tepkisellikle ilişki olduğundan ve tercih edilen müzik türünün yüksek tempo ve bu kişilik özelliğiyle daha ilişkili olabilecek içeriği sebebiyle gerçekleşmiş olabilir.

Çalışmamızda katılımcıların farklı sıklık, tür ve amaçlarla yaptıkları film tercihleri ile ÜBO-30 ve alt ölçekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıklar bulunmuştur. Buna göre kontrol edilemezlik ve tehlike alt ölçeği dışında tüm alt ölçek puanları ile farklı sıklıkta müzik dinleyenler ve farklı amaçlarla film izleyenler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark göstermektedir. Tüm ÜBO-30 alt ölçek puanları farklı türlerde film izleyenler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark göstermektedir.

Katılımcıların farklı sıklıklarla dinledikleri müzik bakımından ÜBO-30 alt ölçeklerinden olumlu inançlar, bilişsel güven, düşünceleri kontrol ihtiyacı ve üstbiliş toplam puanları farklılık göstermektedir. Farklı müzik türlerini seçen katılımcılar arasında olumlu inançlar, kontrol edilemezlik ve tehlike düşünceleri kontrol ihtiyacı ve bilişsel farkındalık puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark vardır. Farklı amaçlarda müzik dinleyenler arasında olumlu inançlar, bilişsel güven ve bilişsel farkındalık puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur.

Çalışmamız medya tercihlerinin bireylerin kişilik özellikleri ve üstbiliş düzeyleri bakımından incelenmesi açısından bir yenilik getirmiştir. Buna karşılık bulgularımızın önceki literatür sonuçlarıyla yeterince karşılaştırılamaması çalışmamızın en büyük kısıtlılığıdır. Kişilik kavramı gibi geniş bir konuyu yine medya tercihleri ile ilişkilendirdiğimiz bu çalışmada örneklem sayısının daha yüksek olması gruplar arası ayrımın daha iyi gözlenmesine olanak sağlayacaktır. Çalışmamızda yaş ortalaması $41,72 \pm 12,62$ 'dir. Buna göre genç yaştaki bireylerin çalışmaya etkisinin daha fazla olması için genç popülasyondan bireylere de ulaşılması faydalı olacaktır. Yaşa bağlı olarak medya tercihleri arasındaki farklar dikkat çekici olabilir. Farklı yaş grupları farklı türlerde medya tercih ediyorsa bunun nedeni yaştan mı yoksa belirli kişilik özelliğinden mi kaynaklandığı ya da üstbiliş düzeylerinin bu tercihleri nasıl etkilediği merak konusu olabilir. Araştırmamızda örneklem internet üzerinden sağlanmıştır. İleride yapılacak çalışmalarda da aynı yöntemle toplanması elde edilecek veri miktarının daha çok olmasına yardımcı olacaktır. Ancak yine de internet üzerinden veri toplandığında internete erişimi olmayan bireylerin araştırmaya katılma şansı olmayacaktır.

Çalışmamız bireylerin farklı kişilik özelliklerinin ve üstbiliş düzeylerinin medya tercihleri ile olan ilişkisini incelemiştir. Buna göre farklı kişilik özellikleri ile medya tercihlerinin ilişkili olduğu, farklı üstbiliş düzeyine sahip bireylerin de farklı medya tercihlerinde bulunduğu dikkat çekmiştir. İleride yapılacak çalışmalarda bizim çalışmamızla paralel olabileceği gibi daha farklı sonuçlar elde edilmesi olasıdır. Çalışmamıza ek sorular ve

araştırmalarla medya tercihleri alanında yeni bir yol açılabilir ve psikolojinin günlük hayattaki uygulamalarına bir yenisi eklenebilir.

KAYNAKLAR

- Arnett, J.J. (1995). Adolescents' uses of media for self-socialization. *J. Youth Adolesc.* 24(5), pp.519–533
- Batteson, T.J. , Tormey, R. & Ritchie, T. (2014). Approaches to learning, metacognition and personality; an exploratory and confirmatory factor analysis. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 116, pp.2561-2567
- Berens, L. (1999). *The sixteen personality types: Descriptions for Self-Discovery*. California: Telos Publication.
- Blumler, J.G., & Katz, E. (1974). *The uses of mass communications : current perspectives*. Newbury Park, CA:
- Carlson, E., Saari, P., Burger, B., & Toiviainen, P. (2017). Personality and musical preference using social-tagging in excerpt-selection. *Psychomusicology: Music, Mind, and Brain*, 27(3), 203-212
- Chamorro-Premuzic, T., Furnham, A. (2007). Personality and music: Can traits explain how people use music in everyday life?. *British Journal of Psychology*, 98, pp. 175-185
- Chausson, O. (2010). *Assessing The Impact Of Gender And Personality On Film Preferences*. University of Cambridge
- Chiaburu, D.S., Cho, I. & Gardner, R. (2015). Authenticity matters more than intelligence and personality in predicting metacognition. *Industrial and Commercial Training*, 47 (7) pp. 363-371
- Demir, Ö., Özmen, S.K. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Üst Biliş Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(3), pp.145-160
- Dunn, P., Ruyter, B. & Bouwhuis, D. (2011). Toward A Better Understanding Of The Relation Between Music Preference, Listening Behavior, And Personality. *Psychology of Music*, 40(4), pp.411-428
- Durna, U. (2005). A Tipi Ve B Tipi Kişilik Yapıları Ve Bu Kişilik Yapılarını Etkileyen Faktörlerle İlgili Bir Arastırma. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(1)
- Ewen, R. (2017). *An Introduction to Theories of Personality*. 7th ed. East Sussex: Psychology Press.

- Farmer, A., MacGuffin, P. and Williams, J. (2002). *Measuring psychopathology*. Oxford: Oxford University Press.
- Francis, L., Brown, L. & Philipchalk, R. (1992). The development of an abbreviated form of the revised Eysenck personality questionnaire (EPQR-A): Its use among students in England, Canada, the U.S.A. and Australia. *Personality and Individual Differences*, 13(4), pp.443-449
- Hall, A. (2005). Audience Personality and the Selection of Media and Media Genres. *Media Psychology*, 7(4), pp.377-398
- Karakelle, S., Saraç, S. (2010).ÜstBilişHakkındaBirGözdenGeçirme: Üstbiliş Çalışmaları mı Yoksa ÜstBilişsel Yaklaşım mı?. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(26), pp.45-60
- Karancı, N., Dirik, G. & Yorulmaz, O. (2007).EysenckKişilikAnketi –Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formu'nun (EKA-GGK) Türkiye'de Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 18(3)
- Kubat, U., Kuruüzüm, A. (2010). İş Değerleri ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Bir Yapısal Denklem Modelleme Yaklaşımı. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(3), pp.487-505
- Leary, T. (1957). *Interpersonal Diagnosis of Personality: A Functional Theory and Methodology for Personality Evaluation*. New York: Ronald Press
- Lewis, C., Francis, L. (2002). Europe J Psychol Assess. *Confirmatory factor analysis of the French translation of the abbreviated form of the Revised Eysenck Personality Questionnaire*, 18, pp.79-85
- McCown, W., Keiser, R., Mulhearn, S. & Williamson, D. (1997). The Role Of Personality And Gender In Preference For Exaggerated Bass In Music. *Person. indruvid. Diff.*, 23(4), pp. 543-547
- Scherbaum, C. (2003). *Detecting Intentional Response Distortion on Measures of the Five-Factor Model of Personality: An Application of Differential Person Functioning*.Ph.D. Ohio University.
- Schwartz, K., Fouts, G. (2003), Music Preferences, Personality Style, and Developmental Issues of Adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 32(3), pp. 205-213
- Simanowitz, V., Pearce, P. (2003). *Personality Development*. Berkshire: Open University Press.
- Tosun, A., Irak, M. (2008). Üstbiliş Ölçeği-30'un Türkçe Uyarlaması, Geçerliği, Güvenirliği, Kaygı ve Obsesif-Kompulsif Belirtilerle İlişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(1), pp.67-80
- Uçkun, C.G., Demir, B. & Yüksel, A. (2012). Meslek Yüksek Okullarında Görevli Akademik Yöneticilerin Üst Bilişsel Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi: Kocaeli Üniversitesi Örneği. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Dergisi*. 24, pp.51-74

Weaver, J. (1991). Exploring the links between personality and media preferences. *Personality and Individual Differences*, 12(12), pp.1293-1299

EKLER

EK-A

Bireylerin Medya Tercihleri ile Kişilik Özellikleri ve Üstbilişleri Arasındaki İlişki

Sayın Katılımcı,

Bu araştırmanın amacı bireylerin medya tercihleri ile kişilik özellikleri ve üstbilişleri arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Bu araştırma Prof.Dr. Feryal Çam Çelikel danışmanlığında Işık Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans öğrencisi Psikolog Ayşegül Gacal tarafından tez çalışması kapsamında yürütülmektedir.

Anketi tamamlamanız yaklaşık 15 dakika sürmektedir. Kimlik/kişisel bilgileriniz ve yanıtlarınız tamamen gizli tutulacak, toplanan veriler bu araştırmanın amaçları için kullanılacaktır. Bu araştırmadan çıkan sonuçlar bilimsel kongre ve dergilerde yayınlanabilir.

Anketi doldururken sizden öncelikle bazı bilgileriniz istenmektedir. Sonrasında; ölçekler aracılığıyla kişilik, medya tercihleri ve üstbiliş ile ilgili değerlendirme beklenmektedir. Bu araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayalıdır. Araştırmanın herhangi bir noktasında hiçbir gerekçe belirtmeden anketi doldurmayı bırakabilirsiniz.

Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, soruları son bir yıl içerisindeki tercihlerinizi dikkate alarak, bütün soruları sizin için en geçerli olduğunu düşündüğünüz şık/şıkları seçerek, eksiksiz ve içtenlikle cevaplamanızdır. Soruların tek bir doğru veya yanlış cevabı yoktur. Bu nedenle fikirlerinizi ve değerlendirmenizi dürüst ve samimi olarak belirtmeniz önemlidir.

Lütfen her bölüme başlamadan önce yönergeyi dikkatlice okuyunuz ve yönergeyi her bir maddeye uygulayınız. Ankette yer alan tüm soruları yanıtladığınızdan emin olunuz. Herhangi bir sorunuz olduğu takdirde aysegul.gacal@isik.edu.tr e-posta adresi aracılığıyla çekinmeden irtibat kurabilirsiniz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman bırakabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin kimlik/kişisel bilgilerim saklı kalmak koşulu ile bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

Şartları okudum, kabul ediyorum

Devam

EK-B

Sosyodemografik ve Medya Tercihleri Bilgi Formu

1. Yaşınız:
2. Cinsiyetiniz:
 - Kadın
 - Erkek
3. Eğitim Durumunuz:
 - İlkokul - Ortaokul
 - Lise
 - Üniversite
 - Yüksek Lisans – Doktora
4. Yılın Dördüncü Ayı Hangisidir?
 - Kasım
 - Temmuz
 - Nisan
 - Eylül
5. Hangi Sıklıkta Film İzlersiniz?
 - Her gün
 - Haftada birden fazla
 - Haftada bir kez
 - Ayda birden fazla
 - Ayda bir kez
 - Ayda birden az
 - Yılda birkaç kez
 - Hiç
6. Hangi Sıklıkla Film İzlersiniz?
 - Çok sık
 - Sıklıkla
 - Ara sıra
 - Nadiren
 - Hiç
7. İzlemeyi Tercih Ettiğiniz Film Türü:
 - Komedi (örn: Gora, Mr. Bean, Süt Kardeşler)
 - Korku/Gerilim (örn: The Shining, Elm Sokağı Kabusu, The Exorcist)
 - Aksiyon (örn: Rambo, Zor Ölüm, James Bond)
 - Romantik (örn: 50 İlk Öpücük, Paris'te Geceyarısı)
 - Fantazi/Bilim Kurgu (örn: Yüzüklerin Efendisi, Star Wars)
 - Drama (örn: Ay Işığı, Room, Bodrum Hakimi)

7. Hangi durumlarda film izlersiniz?

- Eğlenmek için
- Sanatsal kazanım için
- Vakit geçirmek için
- Fiziksel rahatlama için (örn: dinlenme amaçlı)
- Psikolojik rahatlama için (örn: stres yönetimi amaçlı, kaygıyı azaltma amaçlı)

8. Hangi Sıklıkta Müzik Dinlersiniz?

- Her gün
- Haftada birbirden fazla
- Haftada bir kez
- Ayda birden fazla
- Ayda bir kez
- Ayda birden az
- Yılda birkaç kez
- Hiç

9. Hangi Sıklıkta Müzik Dinlersiniz?

- Çok sık
- Sıklıkla
- Ara sıra
- Nadiren
- Hiç

10. Dinlemeyi Tercih Ettiğiniz Müzik Türü:

- Dünya Klasikleri (örn: Beethoven - 9. Senfoni, Vivaldi - 4 Mevsim)
- Pop/Dans (örn: Sezen Aksu - Sen Ağlama, Beyonce - Crazy in Love)
- Rock/Metal (örn: Pink Floyd - Another Brick In the Wall, Mor ve Ötesi - Cambaz)
- Halk/Sanat/Country (örn: Aşık Veysel - Dostlar Beni Hatırlasın, Zeki Müren - Gitme Sana Muhtacım, Johnny Cash – I Walk The Line)
- Hip-hop/R&B (örn: Eminem - Without Me, Alicia Keys - A Women's Worth)
- Jazz/ Blues (örn: Louis Armstrong - What a Wonderful Life, Robert Cray - I Wonder)

11. Hangi durumlarda müzik dinlersiniz?

- Eğlenmek için
- Sanatsal kazanım için
- Vakit geçirmek için
- Fiziksel rahatlama için (örn: dinlenme amaçlı)
- Psikolojik rahatlama için (örn: stres yönetimi amaçlı, kaygıyı azaltma amaçlı)

EK-C

EYSENCK KİŞİLİK ANKETİ – GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ KISA FORMU

Yönerge: Lütfen aşağıdaki her bir soruyu, ‘Evet’ ya da ‘Hayır’ı yuvarlak içine alarak cevaplayınız. Doğru veya yanlış cevap ve çeldirici soru yoktur. Hızlı cevaplayınız ve soruların tam anlamları ile ilgili çok uzun düşünmeyiniz.

1. Duygu durumunuz sıklıkla mutlulukla mutsuzluk arasında değişir mi? Evet/Hayır
2. Konuşkan bir kişi misiniz? Evet/Hayır
3. Borçlu olmak sizi endişelendirir mi? Evet/Hayır
4. Oldukça canlı bir kişi misiniz? Evet/Hayır
5. Hiç sizin payınıza düşenden fazlasını alarak açgözlülük yaptığınız oldu mu? Evet/Hayır
6. Garip ya da tehlikeli etkileri olabilecek ilaçları kullanır mısınız? Evet/Hayır
7. Ashında kendi hatanız olduğunu bildiğiniz bir şeyi yapmakla hiç başka birini suçladınız mı? Evet/Hayır
8. Kurallara uymak yerine kendi bildiğiniz yolda gitmeyi mi tercih edersiniz? Evet/Hayır
9. Sıklıkla kendinizi her şeyden bıkmış hissedersiniz mi? Evet/Hayır
10. Hiç başkasına ait olan bir şeyi (toplu iğne veya düğme bile olsa) aldınız mı? Evet/Hayır
11. Kendinizi sinirli bir kişi olarak tanımlar mısınız? Evet/Hayır
12. Evliliğin modası geçmiş ve kaldırılması gereken bir şey olduğunu düşünüyor musunuz? Evet/Hayır
13. Oldukça sıkıcı bir partiye kolaylıkla canlılık getirebilir misiniz? Evet/Hayır
14. Kaygılı bir kişi misiniz? Evet/Hayır
15. Sosyal ortamlarda geri plânda kalma eğiliminiz var mıdır? Evet/Hayır
16. Yaptığınız bir işte hatalar olduğunu bilmeniz sizi endişelendirir mi? Evet/Hayır
17. Herhangi bir oyunda hiç hile yaptınız mı? Evet/Hayır
18. Sinirlerinizden şikâyetçi misiniz? Evet/Hayır
19. Hiç başka birini kendi yararınıza kullandınız mı? Evet/Hayır
20. Başkalarıyla birlikte iken çoğunlukla sessiz misinizdir? Evet/Hayır
21. Sık sık kendinizi yalnız hissedersiniz mi? Evet/Hayır
22. Toplum kurallarına uymak, kendi bildiğinizi yapmaktan daha mı iyidir? Evet/Hayır
23. Diğer insanlar sizi çok canlı biri olarak düşünürler mi? Evet/Hayır
24. Başkasına önerdiğiniz şeyleri kendiniz her zaman uygular mısınız? Evet/Hayır

EK-D

Bu anket kisilerin kendi dsncelerine iliskin inanlarını incelemektedir. Asağıda bireyler tarafından ifade edilmiş bazı inan maddeleri listelenmiştir. Ltfen her bir maddeyi okuyarak her birine ne kadar katıldığınızı uygun rakamı isaretleyerek belirtiniz (1: kesinlikle katılmıyorum; 2: kısmen katılmıyorum; 3 kısmen katılıyorum; 4: kesinlikle katılıyorum). Ltfen tm maddeleri cevaplandırınız. Bu ankette doğru ya da yanlıs cevap bulunmamaktadır.

	Kesinlikle katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Endiselenmek gelecekteki problemlerden kaınmama yardımcı olur.	(1)	(2)	(3)	(4)
2. Endiselenmem benim iin tehlikelidir.	(1)	(2)	(3)	(4)
3. Aklımdan geenlerle ok ugrasırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
4. Endise ede ede kendimi hasta edebilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
5. Bir problem zerinde dsnrken zihnimin nasıl alıştığının farkındayım.	(1)	(2)	(3)	(4)
6. Eger beni endiselendiren bir dsnceyi kontrol edemezsem ve bu gereklesirse, benim hatam olur.	(1)	(2)	(3)	(4)
7. Dzenliliğimi srdrebilmem iin endise etmeye ihtiyaım var.	(1)	(2)	(3)	(4)
8. Kelimeler ve isimler konusunda belleğime gvenim pek yoktur.	(1)	(2)	(3)	(4)
9. Ne kadar engellemeye alırsam alırsayım, endise verici dsncelerim devam eder.	(1)	(2)	(4)	(4)
10. Endiselenmek kafamdaki dsnceleri dzene sokmama yardım eder	(1)	(2)	(3)	(4)
11. Endise verici dsnceler aklıma geldiğinde onları grmezden gelemiyorum	(1)	(2)	(3)	(4)
12. Dsncelerimi izlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
13. Dsncelerimi her zaman kontrol altında tutmalıyım.	(1)	(2)	(3)	(4)
14. Belleğim zaman zaman beni yanıltır.	(1)	(2)	(3)	(4)
15. Belirli dsncelerimi kontrol etmedim iin cezalandırılacağım.	(1)	(2)	(3)	(4)
16. Endiselerim beni delirtebilir.	(1)	(2)	(3)	(4)
17. Dsndgmn her an farkındayım.	(1)	(2)	(3)	(4)
18. Zayıf bir belleğim vardır.	(1)	(2)	(3)	(4)
19. Dikkatim zihnimin nasıl alıştığıyla mesgldr.	(1)	(2)	(3)	(4)
20. Endiselenmek bir seyllerin stesinden gelmeme yardım eder.	(1)	(2)	(3)	(4)
21. Dsncelerimi kontrol edememek bir zayıflık isaretidir.	(1)	(2)	(3)	(4)
22. Endiselenmeye başladığım zaman kendimi durduramam.	(1)	(2)	(3)	(4)
23. Endiselenmek problemleri zmede bana yardımcı olur.	(1)	(2)	(3)	(4)
24. Bir yerleri hatırlama konusunda belleğime pek gvenmem.	(1)	(2)	(3)	(4)
25. Belirli seylleri dsnmek ktdr.	(1)	(2)	(3)	(4)
26. Belleğime gvenmem.	(1)	(2)	(3)	(4)
27. Eger dsncelerimi kontrol edemezsem islerimi srdremem.	(1)	(2)	(3)	(4)
28. İyi alışabilmek iin endiselenmeye ihtiyaım vardır.	(1)	(2)	(3)	(4)
29. Olayları hatırlama konusunda belleğime pek gvenmem.	(1)	(2)	(3)	(4)
30. Dsncelerimi srekli gzden geiririm	(1)	(2)	(3)	(4)

ÖZGEÇMİŞ

Ayşegül Gacal 1990 yılında İstanbul'da doğdu. 2013 yılında Işık Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nden mezun olmuştur. Çeşitli kurum ve kuruluşlardaki staj ve iş deneyimlerinin ardından 2015 yılında Işık Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programına kabul edilmiştir. Duygudurum bozuklukları, travma, anksiyete bozuklukları ve bağımlılık ilgilendiği alanlardandır.